

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH
A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ
BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**PRAVICOVÝ EXTREMISMUS V ČR A
EVROPĚ**

Autor práce: Renata Lederová

Studijní obor: Regionální studia

Forma studia: prezenční

Vedoucí práce: prof. PaedDr. Gabriel Švejda, CSc.

Katedra: společenských věd

2009

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

Děkuji vedoucímu bakalářské práce prof. PaedDr. G. Švejdovi, CSc. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

ÚVOD.....	5
1 Teoretická část	6
1.1 Základní pojmosloví.....	6
1.1.1 Extremismus.....	6
1.1.2 Radikalismus.....	10
1.2 Kořeny pravicového extremismu.....	11
1.2.1 Fašismus.....	11
1.2.2 Nacismus.....	13
1.2.3 Neo-formy.....	15
2 Pravicový extremismus v Evropě a ČR.....	17
2.1 Specifické podmínky v Evropě.....	18
2.2 Pravicový extremismus v ČR	21
2.2.1 Vybrané subjekty extrémní pravice v ČR.....	23
3 Praktická část	31
3.1 Vyhodnocení jednotlivých otázek.....	32
3.2 Srovnání výsledků dotazníkového šetření.....	42
3.3 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření.....	44
ZÁVĚR.....	46
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	47
SEZNAM ZKRATEK.....	50
SEZNAM PŘÍLOH.....	51
PŘÍLOHY.....	52
ABSTRAKT.....	55
ABSTRACT.....	56

Úvod

Důvodem, proč jsem se rozhodla tímto problémem zabývat ve své bakalářské práci, byly současné společenské události a narůstající počet projevů krajné pravice, alespoň co se jejich medializace týče. Dále mě zajímalo, co je důvodem toho, že se sotva po nějakých šedesáti letech od ukončení druhé světové války krajní pravice těší tak velké přízni. Dalším významným motivem této práce bylo zjistit, jaké je vlastně povědomí české mládeže o této problematice a zda je v rámci osvěty role školství dostatečná či nikoli.

Na úvod své práce bych chtěla objasnit některé základní pojmy jako *extremismus, radikalismus, politický extremismus, pravicový extremismu a ultrapravice*. V teoretické části bych se pak chtěla věnovat kořenům pravicového extremismu, konkrétně se tedy zaměřím na fašismus a nacismus, jejich historii a ideologický základ a jejich neo-formy (neofašismus a neonacismus). V dalších částech se pak zaměřím konkrétně na Evropu a na Českou republiku. V obou případech bych chtěla zmínit specifické podmínky revitalizace krajní pravice a současnou situaci. V rámci České republiky se pak zaměřím na vybrané subjekty naší krajně pravicové scény, konkrétně na: *Národní stranu, Národní odpor, Národní korporativismus a Dělnickou stranu*.

Praktická část mé práce je založená na dvou hypotézách, a to: „*Jaká je úroveň povědomí studentů o pravicovém extremismu?*“ a „*Jakou roli hraje školství v informovanosti a osvětě studentů o tomto tématu?*“ Na základě těchto dvou hypotéz jsem vypracovala krátký dotazník, jehož prostřednictvím bylo provedeno dotazníkové šetření mezi studenty 4. ročníků středních škol. Jako dotazovanou skupinu jsem si záměrně vybrala studenty posledních ročníků středních škol a to kvůli 2. hypotéze, tedy aby měli studenti možnost hodnocení v rámci celého středoškolského období. Výsledky dotazníkového šetření budou vyhodnoceny jednak samostatně a jednak v porovnání s výsledky podobného dotazníkového šetření provedené organizací „Člověk v tísni“ v rámci vzdělávací části kampaně „*NEOnácek: Chcete ho?*“ a projektu „*Dovedu to pochopit?*“.

1 Teoretická část

1.1 Základní pojmosloví

Než se začnu zabývat samotným tématem své práce, považuji za nutné objasnit některé základní pojmy týkající se daného problému. Jsou to zejména termíny *extremismus* a *radikalismus* a jejich různá spojení, která se často objevují zejména v médiích a jejichž použití bývá často dosti nepřesné až nevhodné. Dále bych se chtěla zmínit o pojmech *politický extremismus*, *pravicový extremismus* a *ultrapravice*.

1.1.1 Extremismus

Pro tento termín neexistuje žádná univerzálně platná definice a často bývá směřován s pojmem *radikalismus*. Slovo „*extremus*“ je latinského původu a znamená „nejvzdálenější“ nebo „nejkrajnější“. Z hlediska uvažování a jednání člověka se jedná o nejzazší, krajní, přemrštěný a výstřední postoj. Takovéto vymezení extremismu je však příliš široké, neboť extremistou by mohl být za určitých podmínek každý z nás.

Při snaze o vymezení extremismu naráží politologie i jiné sociální vědy na řadu problémů a i přes rozrůstající se počet prací zaměřujících se na tuto tematiku, stále neexistuje jednotnost v jejím pojetí. Již v samotném výzkumu a debatách o demokracii nepanuje všeobecná shoda¹, což se rovněž projevuje i v oblasti problematiky extremismu. Vzhledem k zaměření a rozsahu této práce není možné vyčerpat tematiku extremismu a důkladněji se zabývat velkým množstvím informací a problémů, které se vyskytují při výzkumu v oblasti terminologie a konceptů extremismu. Za nejdůslednější pokus o vědecké zpracování této problematiky lze považovat tzv. **teorii extremismu**, která se rozvíjí od konce 20. století. Stručně ji lze charakterizovat jako souhrnné pojetí a zkoumání antidemokratických jevů (označovaných při splnění určitých předpokladů za extremismus), přičemž jsou hledány jejich společné znaky, případně souvislosti a zákonitosti ve vývoji². Koncept teorie extremismu či jeho části však bývají také často z různých důvodů kritizovány a doplňovány.

---

¹ SARTORI, G. *Teória demokracie*. Přel. M. Oravcová a kol. 1. vyd. Bratislava: Archa, 1993. 512 s.

² MAREŠ, M. Teorie extremismu. In HLOUŠEK, V., KOPEČEK, L. *Demokracie. Teorie, modely osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 297-326.

Podobně jako teorie extremismu je i samotný termín extremismus vystaven kritice. Někteří autoři pojem extremismus zcela odmítají jako nevědecký kvůli jeho údajnému nepřesnému vymezení, které neumožňuje zařadit pod něj konkrétní politická uvažování či jednání³. Jiní se zase přiklánějí k používání termínů, jakými jsou populismus, radikalismus, fundamentalismus, antisystémovost či organizovaná intolerance⁴ a sociologové někdy mluví o subkultuře násilí a etnocentrismu⁵. U termínu **populismus** však jde spíše o způsob směřování politické činnosti tak, aby se politický subjekt co nejvíce podbízel co možná největšímu množství lidí, a to například prostřednictvím proklamovaného zájmu o sociálně citlivá témata a každodenní život běžného občana. Na rozdíl od pravicového extremismu a pravicového radikalismu označuje populismus především metody a způsoby oslovení lidí a získání veřejné podpory a politické moci. Někteří autoři upřednostňují používání pojmu antisystémovost, protože heuristická kapacita konceptu „antisystémová“ strana je nepochybně daleko větší.

Extremismus je primárně definován a užíván v rámci společensko-vědních disciplín, kde je kladen důraz na interdisciplinární přístup k tomuto mnohovrstevnému fenoménu. Hovoří se dokonce o konstituování specifické sociálně-vědní disciplíny, která by jako „hraniční“ vědní obor zkoumala komplexně a výhradně extremismus. Největší pozornost je mu zatím věnována v současné politologii, která vnímá extrém jako krajní odchylku od zavedených společensko-politických norem. Za extremismus jsou potom na základě odborných kritérií označovány ve vzájemné spojitosti individuální postoje, skupinová a organizovaná veřejná činnost a politické subjekty, včetně tiskovin a nakladatelství. Extremistické uvažování a jednání je v politologii spojeno s opozicí vůči etablovanému politickému systému. Specifikum extremistických subjektů spočívá v tom, že vhodně kombinují užití legálních politických forem a

---

³ FIALA, P. – MAREŠ, M. *Programová analýza SPR-RSČ a KSČM z hlediska politického extremismu*. In FIALA, P. (ed.): *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 1998, s. 95-104.

⁴ STRMISKA, M. *Extrémismus, xenofobie, „organizovaná intolerance“*. *Středoevropské politické studie*. [online]. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2000, [cit. 8.12.2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.iips.cz/seps.html>>.

⁵ MATOUŠEK, O. - KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence. Možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 340 s.

prostředků s nelegálními praktikami včetně násilí. Nadále probíhá bouřlivá akademická diskuze (ovlivňovaná politickou a mediální sférou) a zatím nedošlo ke shodě na základních teoretických přístupech, ani k vytvoření společně uznávaného pojmového aparátu.

Extremismus je politology⁶ nejčastěji vymezován jako „antiteze“ demokracie s tím, že je doprovázen extrémními postoji a vyhraněným veřejným jednáním včetně organizované činnosti probíhající v rámci krajních politických subjektů. Pro ilustraci k základním principům demokratického řádu patří: a) moderní pojetí lidských práv b) suverenita moci lidu c) dělba státní moci d) odpovědnost a kontrolovatelnost vlády e) legálnost a transparentnost státní správy f) nezávislost soudnictví g) pluralita stran ve společnosti a jejich svobodná konkurence ve vztahu ke státní moci h) svobodné a legální působení opozice.

Pro demokratickou společnost jsou nejnebezpečnější projevy **politického extremismu**⁷, neboť jsou zaměřeny proti základním hodnotám, pravidlům a institucím demokratického ústavního státu. Politický demokratický systém více stran je extremisty konfrontován s nárokem na výhradní zastoupení jediné politické síly, pluralismus přesvědčení je odmítán s poukazem na jediné „správné“ učení, zájmové skupiny upadají do podezření, že jsou zaměřeny proti „společné vůli, demokratická média prý manipulují veřejným míněním, „občanská“ demokracie platí za výplod neřesti, kulturní dekadence a mravního úpadku, panuje v ní špatné hospodaření a korupce. To jsou typické a nejvíce používané výtky, které extremisté vyslovují vůči demokracii.

Máme-li hovořit o politickém extremismu, pak jeho podoby najdeme na obou koncích pravolevé osy, tedy napravo se nachází pravicový extremismus a nalevo levicový extremismus. Lepší ilustraci ovšem představuje znázornění za pomoci trojúhelníku, kde jednotlivé vrcholy představují socialismus-konzervatismus-liberalismus. Extrémní ideologie pak budou představovat rozšířený původní trojúhelník. Čili nad socialismem nalezneme komunismus, nad vrcholem konzervatismu se pak budou nacházet fašismus a nacismus a nad liberalismem anarchismus. Pro pravicový a levicový extremismus se také někdy používá označení ultrapravice a ultralevice, tyto termíny však nemají odbornou výpovědní hodnotu.

---

⁶ BARŠA, P. - STRMISKA, M. *Horror extremistí. K pojetí antisystémových stran a extremismu*. In: Politologický časopis. 1997, č. 1. s. 83-86.

⁷ DANICS, Š. *Extremismus*. 1. vyd. Praha: Triton, 2003. 62 s.

Pravicový extremismus⁸ popírá princip rovnosti lidí jako duchovní základ demokratického ústavního státu. Projevuje se jednostranným vyšším hodnocením vlastního „etnika“, „rasy“ či „národa“ a ve snižování skupin, které jsou „jiného druhu“ neboli „cizí“. Na místo principu stejných politických práv pro všechny by měl nastoupit systém, který institucionalizuje fundamentální nerovnost lidí, vycházející z původu, národní, etnické nebo rasové příslušnosti. Pravicoví extremisté většinou nemají ucelenou ideologii (snad kromě fašismu a nacismu), a proto využívají a kombinují různé ideové koncepce, doktríny, postoje a mýty, které potom implantují na určitou mentalitu a myšlení určité komunity. Většina ideových koncepcí pravicových extremistů vychází z nacionalistického a rasistického základu. Jejich podstatou je představa, že etnická příslušnost k národu nebo rase určuje hodnotu a kvalitu člověka. Z této představy potom mají vycházet i lidská a občanská práva, a proto má být společnost budována na principu monokulturnosti. Kromě toho pravicoví extremisté propagují autoritativní politický systém, v němž splývá stát a etnicky homogenní národ v jednotu, jakožto údajně přirozený řád, a politická elita státu jedná v duchu jednotné vůle národa. Autorita politického vedení je nezpochybnitelná, neboť výkon moci provádí intuitivně na základě potřeb společnosti. V takovémto řádu jsou kontrolní mechanismy výkonu státní moci zbytečné, a proto se jeví zbytečnými i volby (jako prostředek vyjádřená zájmů občanů), ale i význam politické opozice. Je potřebné zdůraznit, že toto vymezení vychází z politologického přístupu zkoumajícího problematiku pravicového extremismu, a tomu budou odpovídat i prezentované ultrapravicové subjekty.

V českém prostředí se při běžné komunikaci i v médiích a politické oblasti často používá pojmu extremismus v neurčitým a pejorativním smyslu⁹. Pojem pravicový extremismus bývá chápán a používán v rozdílných významech také jednotlivými společenskovědními disciplínami podle toho, jaký teoretický a metodologický přístup zaujímají a k jakému účely popis tohoto fenoménu využívají. Samostatné a rozdílné vnímání a používání pojmu extremismus je typické i pro státní orgány a instituce (ministerstvo vnitra, policie, informační služby atd.), které ho přizpůsobují svým úkolům a cílům. Nejednotnost pojmů znesnadňuje možnost širší shody a srovnání

---

⁸ DANICS, Š. *Extremismus hrozba demokracie*. 1, vyd. Praha: POLICE HISTORY, 2002. 128 s.

⁹ DUFKOVÁ, I. - ZLÁMAL, J. - UHL, P. *Policie a sociální radikalismus; policie a multikulturní společnost*. 1. vyd. Praha: Střední policejní škola ministerstva vnitra, 2005. s. 4-83.

výsledků bádání v různých oborech. Z uvedených důvodů je jednak důležité klást důraz na vyjasnění pojmů a jejich oproštění od hodnotového zabarvení, protože jedině tak je možné zabránit jeho libovolného využívání a zneužívání kýmkoliv, a jednak je potřeba rozvíjet snahy o sblížení různorodých konceptů pravicového extremismu.

Například Česká bezpečnostní služba (BIS) používá pro tento termín tuto definici: „Termín extremismus je v oblasti bezpečnostní problematiky používán při označování krajně vyhrocených, demokracii nepřátelských postojů a ideologií, jejich nositelů a souvisejících aktivit a jevů. S extremismem se setkáváme na pravém i levém konci politického spektra. Odtud se za určitých okolností a vhodných podmínek může šířit do celé společnosti, vyústit v násilné akce, zaměřené na destabilizaci a následné odstranění demokratického společenského řádu.“¹⁰

Nicméně, pojem extremismus neoznačuje žádnou pevně danou politickou ideologii nebo doktrínu, je to pojem dynamický, závislý na aktuálních hodnotách dané společnosti. Extremismus můžeme členit dle různých hledisek, například *extremismus politický, náboženský, národnostní*, atd.

1.1.2 Radikalismus

Dalším (především v německé literatuře) často užívaným pojmem je pojem radikalismus. Označuje kritické postoje, které si sice kladou za cíl měnit společenské a politické poměry, ale hodlají vyvíjet aktivitu v rámci daného demokratického řádu a prostřednictvím nástrojů, které tento řád umožňuje. Radikalismus v tomto smyslu tedy označuje jakýsi mezistupeň mezi konformními a nekonformními seskupeními. Souhrnně lze tedy tvrdit, že přiřazení přívlastku extremistický je vázáno především na celkovou orientaci politického subjektu a obvykle závisí nejenom na protiústavních, antidemokratických a rasistických formulacích použitých v programu, ale především na tématech, na nichž se strana radikálně profiluje¹¹.

Hranice mezi extrémními a radikálními opozičními projevy a subjekty nejsou pevně stanoveny. Toto rozlišení je klíčové, neboť radikálové představují opozici vůči vládě, a takováto opozice je nutnou podmínkou fungování každé skutečné demokracie. Na druhé straně extremisté představují opozici nejenom vůči vládě, ale vůči celému

---

¹⁰ Bezpečnostní informační služba ČR [online]. [cit. 6. 10. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.bis.cz/cim-se-zabyvame.html>>.

¹¹ CHARVÁT, J. *Současný politický extremismus a radikalismus*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. s. 183.

politickému systému, který hodlají nahradit jiným. A proti anti-systémové opozici se nutně brání každý politický systém včetně demokratického.

A právě pojetí opozice je důležité pro odlišení politického extremismus od politického radikalismu.¹² Zjednodušeně lze konstatovat, extrémní opozice je fundamentální a antisystémová. Jde jí nejenom o změnu stávající vlády, ale především o změnu pravidel politické hry, tj. usiluje nahradit stávající politický systém jiným. K tomuto účelu využívá všechny dostupné legální i nelegální prostředky a neváhá použít ani násilí. Na druhé straně radikální opozice usiluje o změnu vlády v rámci daného politického systému, a za tímto účelem používá všechny dostupné legální prostředky, ale i ty, jež se nacházejí na samém okraji ústavního rámce. Radikalismu je však v politice užíván v širokém kontextu a nemusí být vždy ztotožňován pouze s opozicí působící na pravo-levé ose. Za radikální může být označena jakákoli strana (i vládní), která hlásá či uskutečňuje zásadní, nekompromisní řešení dílčích problémů. Z toho vyplývá, že pojem radikalismu je v politice používán velmi široce a jeho obsah se mění podle historických a politických okolností, v nichž se radikálové nacházejí a jež hodlají zásadním způsobem měnit. Politický radikál se sice vzdaluje centrálnímu prostoru, v němž působí demokratické politické síly, ale nedosáhl hranice extremismus.

1.2 Kořeny pravicového extremismu

1.2.1 Fašismus

Pojem pochází od latinského slova „*fascis*“, svazek, což odkazuje k původnímu symbolu, kterým se ve starověkém Římě označovali úředníci, tzv. liktoři, a liktorský svazek prutů s vetknutou sekerou (tzv. *fascēs lictoriae*) se stal také oficiálním symbolem fašismu. Termín se objevil poprvé v roce 1919 jako pojmenování veteránských spolků po první světové válce *Fasci italiani di combattimento*. Šlo o italský ekvivalent německého *Stahlhelmu*, tedy spolků vojenských veteránů, které podporovaly ultrapravicovou politiku.

Fašismus¹³ vychází z kombinace myšlenek syndikalismu, totalitního státu a šovinismu. Odmítá liberální demokracii s její definicí státu coby instituce určené

---

¹² MAREŠ, M. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. 1. vyd. Blansko: Barrister & Principal, 2003. 655 s.

¹³ HEYWOOD, A. *Politologie*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 84-85.

k ochraně individuálních práv a vnímá stát jako přirozené společenství. Politicky fašismus představuje syntézu expanzivního nacionalismu a antimarxistického socialismu. V jeho jádru nalezneme odmítnutí materialismu, který je pro fašisty představován liberalismem, marxismem a demokracií. Právě toto odmítnutí liberalismu a demokracie umožnilo propojit zdánlivě neslučitelné doktríny nacionalismu a radikálního socialismu.

Historie

Poprvé se fašismus dostal k moci v Itálii¹⁴. V roce 1919 Benito Mussolini, původně radikální socialista, založil organizaci Fasci italiani di combattimento, která se v roce 1921 přeměnila na politickou stranu Partito nazionale fascista. V roce 1922, po tzv. pochodu na Řím, získal Mussolini moc ve státě a byl jmenován ministerským předsedou. Do roku 1926 trvalo v Itálii období tzv. zákonné diktatury, ale v roce 1926 byla vyhlášena fašistická diktatura s vládou jedné strany. Itálie se stala vzorem pro nastupující nacistické hnutí v sousedním Německu, avšak Mussolini si dlouho udržoval od Hitlera odstup. Před válkou se Itálie stala spojencem Německa a Mussolini v roce 1936 dobyl Habeš, jediný africký stát, který se v minulosti ubránil útoku koloniální velmoci (šlo o neúspěšný pokus Itálie o dobytí Etiopie z roku 1896, který Mussolini chápal jako urážku italského národa). Itálie oficiálně vstoupila do druhé světové války 10. června 1940 po boku nacistického Německa. Do války nezasáhla zásadním způsobem a v roce 1943, po invazi spojenců na jih Itálie, Mussoliniho vláda 25. července padla. Mussolini byl zatčen, uvězněn a nový italský premiér Badoglio podepsal 3. září kapitulaci. Ve stejné době byl však Mussolini osvobozen německými výsadkáři a stanul v čele severoitalské republiky, která existovala na území okupovaném německou armádou. V roce 1945 byl po zhroucení fronty na útěku chycen partyzány a 28. dubna popraven.

---

¹⁴ PAXTON, R. *Anatomie fašismu*. Přel. M. Machovec a V. Pokorná. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 2007. 382 s.

Ideologie a politická praxe

Kořeny fašismu¹⁵ (a do značné míry i nacismu) jsou tedy v zásadě trojí – nacionalismus (spojený s rasismem, avšak podstatně méně již s antisemitismem), antikomunismus a antidemokratismus. Mussolini považoval fašismus za zcela novou doktrínu, která měla překonat všechny staré ideologie, jako jsou socialismus a liberalismus, a chtěl je nahradit kolektivismem, nacionalismem a totalitním státem. Ostatně pojem „totalitní“ se začal poprvé užívat právě pro označení italského fašismu. Namísto „překonaných“ politických stran zavedl fašismus politicko-ekonomický systém nazývaný korporativismus, jehož předobraz byl ve středověkém cechovním systému. Společnost měla být organizována v jednotlivých korporacích, podle pracovního zařazení. Korporace měly překonat roztržičnost politické scény a nahradit ji přirozenou stratifikací podle zaměstnání. Zároveň měly plnit i ekonomickou roli a určovat směr výroby podle informací svých odborníků. V zásadě šlo o koncepci odborových svazů, kterou Mussolini okopíroval od svého učitele, syndikalisty Georgese Sorela. V praxi však vládl Mussolini sám a všechny pomocné instituce – korporace, parlament i fašistická rada – sloužily pouze k podpoře jeho moci.

Na rozdíl od nacismu se v Itálii příliš nedařilo antisemitismu. Na Hitlerův nátlak sice byly přijaty rasové zákony, ale jejich zavádění do praxe bylo na rozdíl od Německa velmi vlažné. Nejvýznamnější důsledek vlivu italského fašismu představoval nepochybně Adolf Hitler a jeho NSDAP. Kromě ideologie této strany však fašismus významně ovlivnil Salazarovu diktaturu v Portugalsku, Frankův režim ve Španělsku a argentinský ironismus Juana Dominga Perona.

Fašismus je dnes často vnímán v podstatně širším významu slova, než jak byl chápán ve dvacátých a třicátých letech v Evropě. Termín fašismus dnes může označovat jak klasický italský fašismus, tak německý nacismus a stejně tak i jakoukoli jinou diktaturu s pravicovými prvky.

1.2.2 Nacismus

Nacismus vznikl ve stejné době jako fašismus a pod jeho vlivem, ale jeho cesta k moci byla podstatně delší a v konečném důsledku se od fašismu v mnoha ohledech vzdálil.

---

¹⁵ O'SULLIVAN, N. *Fašismus*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2002, s. 219.

Historie¹⁶

Předchůdkyně nacistické strany vznikla v roce 1919 pod názvem Německá dělnická strana (Deutsche Arbeitpartei, DAP) pod vedením Antona Drexlera. Do této strany vstoupil v roce 1919 původně jako informátor německé armádní rozvědky i Adolf Hitler a stal se šéfem propagandy. V roce 1920 změnil název strany na Nacionálně socialistickou německou dělnickou stranu (Nationalsozialistische Deutsche Arbeitpartei, NSDAP) a v roce 1921 převzal ve straně moc. V roce 1923 se pod vlivem úspěšného Mussoliniho „pochodu na Řím“ pokusil v Bavorsku o tzv. pивní puč, který byl potlačen. Hitler sám byl zatčen a odsouzen k pěti letům vězení, avšak propuštěn byl již v roce 1924. Během svého uvěznění napsal knihu o svém životě a svých politických idejích nazvanou *Mein Kampf* (Můj boj), která se stala základním kamenem nacistické ideologie. Po propuštění se Hitler vzdal pokusů o násilné převzetí moci a rozhodl se získat ji legální cestou. Přesto však NSDAP disponovala od počátku ozbrojeným křídlem. Jednak to byly jednotky SA (Sturmabteilung – útočné oddíly), určené oficiálně k ochraně demonstrací a veřejných akcí NSDAP, v praxi však častěji k rozbíjení volebních schůzí opozičních politických stran, zejména komunistů, jednak oddíly SS (Schutzstaffel – ochranné síly), fungující jako Hitlerova osobní stráž. Od roku 1924 se Hitler intenzivně věnoval propagandistické činnosti, jejímž důsledkem byl pozvolný nárůst voličů NSDAP. Zásadní zlom ale představovala až ekonomická krize, která zasáhla Německo ve třicátých letech a přivedla k NSDAP řadu voličů.

Ideologie a politická praxe

Jasně definovat nacistickou ideologii je ještě složitější než v případě fašismu. Dodnes se vedou spory o to, zda se má nacismus zařadit spíše do pravicové, nebo levicové části politického spektra, stejně jako o to, zda se jedná o barbarskou ideologii, o reakční vybočení jinak pokrokového evropského myšlení, nebo o do extrému dovedený důsledek politického myšlení, typického pro evropskou politiku 20. století. Obtížné je dokonce definovat, zda je nacismus specifickou formou fašismu, nebo spíše samostatnou ideologií. Proto se také většina vědců omezuje na výčet prvků, které nacismus obsahuje. Lze říci, že nacismus sestává z antikomunismu, antiliberalismu a

---

¹⁶ SHIRER, L. W. *Vznik a pád třetí říše: historie hitlerovského Německa*. Přel. O. Zwettler. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 2006. 251 s.

antidemokratismu, dále z nacionalismu, rasismu a antisemitismu, agresivní zahraniční politiky, vůdcovského principu, víry v pokrok prostřednictvím agrese a přesvědčení o nutnosti a blahodárnosti rasového konfliktu v mezinárodním měřítku, jehož vyústěním bude zničení podřadných ras a vytvoření nového „nadčlověka“. V ideologii nacionálního socialismu také významně rezonuje dobový zájem o okultismus a ezoterismus. Nalezneme v něm i jistý druh iracionalismu, obsahující víru v rasový mýtus, odkazy ke starogermánským bohům a odpor k moderní společnosti. Nacismus vychází i z některých prvků socialismus a využívá rétoriku antikapitalismu a revolučně-idealistického nadšení. Specifické pro nacismus je spíše to, že dovedl prvky antisemitismu do logického konce, jakým byl holocaust, a že dokázal propojit prvky konzervativní ideologie s revolučním nadšením.

Nacismus je z politického hlediska¹⁷ do důsledku dovedená ideologie rasismu, antisemitismu a německého expanzivního nacionalismu. Spojení konzervativního antimodernismu se sociálně-revolučním programem vytváří politicky obtížně uchopitelný ideologický konglomerát. Nacistický důraz na mýtus je naopak činí přitažlivým pro mladou generaci i mnoho let po válce.

Na rozdíl od fašismu představoval nacismus natolik extrémní formu rasismu a byl do té míry spjat s německým šovinismem, že přímé odkazy na jeho politiku de facto neexistují. Část jeho myšlenek například ovlivnila politiku apartheidu v Jihoafrické republice, kde došlo k velmi ostrému oddělení bílého a černého etnika, včetně zákazu smíšených manželství. Rozdíl mezi nacismem a fašismem je obtížně definovatelný, nicméně existuje. Oba tyto směry vycházejí z nacionalismu, oba upřednostňují oproti demokracii „vládu pevné ruky“ a oba jsou rasistické. Rozdíl spočívá v tom, že zatímco fašismus stojí více na nacionalismu a zbožštění státu, je nacismus podstatně více postaven na mýtech a důležitější roli v něm hraje rasová otázka, než je tomu u fašismu.

1.2.3 Neo-formy

Současnou krajní pravici lze na základě jejich politického programu zařadit do tří základních skupin: pravicoví populisté, neofašisté a neonacisté. Názory všech tří skupin se v mnoha případech doplňují nebo překrývají a žádná přesná dělicí čára mezi nimi neexistuje.

---

¹⁷ LIPSTADTOVÁ, D. E. *Popírání holocaustu. Silící útok na pravdu a paměť*. Přel. J. aj Orgočí 1. vyd. Praha, Litomyšl: Paseka, 2001. 349 s.

Pravicový populismus

Populismus není politická ideologie, ale představuje pouze styl politické propagandy, který se obrací na obyčejného člověka a slibuje ochraňovat před „zkorumpovanými politickými elitami“ a „státní byrokratickou mašinerií“ na jedné straně a na druhé straně mu nabízí rychlá a jednoduchá řešení stávajících společenských problémů. Populismus se často spojuje s radikálními až extrémními politickými názory, a to z obou politických křídel. Jádrem pravicového populismu obvykle tvoří odpor vůči imigraci, antikomunismu a požadavek na kulturní i ekonomickou soběstačnost. Názory označované jako pravicově-populistické vystopujeme v evropském prostředí obvykle u těch skupin z krajní pravice, které mají snahu etablovat se na politické scéně a vystupovat na veřejnosti co možná nejpříjemněji. Jejich nositelé vytvářejí oficiální politické strany, s kterými usilují o přízeň voličů, a distancují se od svých militantnějších kolegů v ulicích. Nebrání jim to ale skrytě s nimi spolupracovat. Lze říci, že pravicoví populisté představují umírněnou variantu neofašismu, přičemž tato umírněnost je způsobena především jejich snahou o politickou přijatelnost.

Neofašismus

Tento termín označuje fašistické skupiny vzniklé po druhé světové válce, avšak v současnosti se často používá pro označení všech ultrapravicových skupin, včetně neonacistů. Ideologie neofašismu¹⁸ navazuje na původní fašismus, respektive na ty jeho prvky, které jsou v současné době akceptovatelné. Neofašisté tedy obvykle nezdůrazňují totalitní povahu svého učení a často se vyhýbají i propagaci násilí. Politicky se jedná o ideologii stojící zejména na myšlenkách nacionalismu, resp. šovinismu, antikomunismu a antidemokratismu. Hlavním krédem neofašistů je silný, zdravý a nezávislý národ. Proto neofašisté ostře vystupují jak proti nadnárodním organizacím, tak proti imigraci, zejména z rozvojových zemí. Jejich rétorika má proto výrazně xenofobní a rasistický charakter.

---

¹⁸ ČENĚK, D. *Národ, národnost, menšiny a rasismus*. 1. vyd. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1996. 96 s.

Neonacismus

Stejně jako neofašisté, navazují neonacisté přímo na hitlerovský nacismus a okrajově se dovolávají italského fašismu či jihoafrického apartheidu. Významnou roli zde ovšem hrají i proklamované návaznosti pseudohistorického charakteru (neonacisté se často odvolávají na starogermánskou nebo keltskou historii), avšak i ty v zásadě pouze kopírují původní hitlerovskou doktrínu. Obecně platí, že vymezení neonacistické ideologie, včetně odkazů na historii, je většinou velmi vágní. Politicky představuje neonacismus fúzi panárijského rasismu a antisemitismu s militantním antikomunismem a vůdcovským principem nahrazujícím demokracii. Ideologicky navazují na rasovou koncepci Hitlerova Německa a odlišují se tak, i když spíš jen nominálně, od neofašistů, navazujících na lokální hlasatele národní nesnášenlivosti. Neonacisté nekladou hlavní důraz na národ, ale na rasu. Představují tedy extrémní případ nacionalismu etnického, nebo přesněji rasového, protože největší důraz kladou na „správný rasový původ“. Jsou militantními rasisty a antisemity a otevřeně se k tomu hlásí. Stejně jako neofašisté hlásají odpor k imigrantům, požadují trest smrti pro drogové dealery a homosexualitu považují za zvrácenost, kterou je třeba trestat. Neonacisté¹⁹ odmítají moderní společnost jako takovou a jejich cílem je vytvoření „nové společnosti“ na rasovém, panárijském základě.

2 Pravicový extremismus v Evropě a ČR

Michal Klíma rozebírá a definuje některé předpoklady současných úspěchů krajně pravicových stran v západní Evropě. „Individualizace politiky, rozrůzněnost a překrývání subnárodních, národních a nadnárodních zájmů, jakož i přechod od bipolárního k multipolárnímu politickému uspořádání – ať již na mezinárodní či státní úrovni – vede k diverzifikaci zájmů. Dochází k jistému proplétání až zmatení zájmů, jež postrádá navyklou hierarchickou uspořádanost. Tento babilon deroucích se a neuspořádaných zájmů umocňují ve svých důsledcích ekonomické těžkosti, což vytváří „třaskavou směs“ v podobě společenské, resp. evropské nestability. V takovém prostředí se produkuje a uvolňuje jistá sociální energie, která se projevuje v podobě

---

¹⁹ MAREŠ, M. *Terorismus v ČR*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2005. 476 s.

nekonvenčních politických stran. Negativní strana tohoto sociálního kriticismu nachází vyjádření v šíření nacionalismu, rasismu a dezintegrace, aby následovně došlo k oživení krajně pravicových stran.²⁰

O fenoménu politické radikalizace, sílení krajní pravice nebo o nezadržitelném vzestupu nacionálního populismu se v evropských souvislostech začíná hovořit zhruba od poloviny osmdesátých let spolu s pádem komunismu. Současná podoba pravicového radikalismu si v průběhu let vyprofilovala určité společné rysy, i když s různými odrůdami radikální pravice. Se vstupem do 21. století se začíná zdát, že si evropské voliče nezadržitelně získávají hnutí, která lze považovat na různém stupni za nebezpečná pro demokracii. Příčin tohoto jevu je samozřejmě několik. Z těch stěžejních je to zejména přistěhovalectví, které jde ruku v ruce s tématy nejistoty a nezaměstnanosti, a která společně tvoří samotné jádro volební argumentace nacionálně populistické pravice. Jejich šance na úspěch mezi obyvatelstvem zasaženým účinky globalizace a desindustrializace jsou nemalé. První kroky tohoto fenoménu můžeme přičíst hnutí Jeana Marie Le Pena a dalším organizacím krácejících v jeho šlépějích.²¹

2.1 Specifické podmínky v Evropě

Jak již bylo řečeno výše, pravicový extremismus představuje v současné době mezinárodní fenomén a jako takový překračuje hranice států. Přestože má tento jev mezinárodní charakter se základními společnými rysy, nelze na něj nahlížet pouze z globálního hlediska, neboť jeho kořeny příčiny ale i projevy se v různých částech Evropy liší.

Západní Evropa

Společným pojítkem západoevropských pravicově extremistických stran jsou obecná ideologická východiska jako: krajní nacionalismus, xenofobie, nenávisť vůči imigrantům nebo útočný antikomunismus. Odmítání kulturního pluralismu a tolerantního přístupu státu k národnostním menšinám tak vytváří podhoubí pro projevy otevřeného rasismu vůči cizincům a imigrantům. Tyto osoby, vůči kterým je namířeno největší nepřátelství, jsou činěny zodpovědnými za nezaměstnanost a současně bývají

---

²⁰ KLÍMA, M. *Pravicový extremismus a nestabilita na politické scéně západní Evropy*. Mezinárodní politika 1993, roč. XVII, č. 2, s. 4-5.

²¹ MILZA, P. *Evropa v černých košilích*. Přel. P. Starý. 1. vyd. Praha: Themis, 2005. 487 s.

označovány za příčinu nárůstu kriminality ve společnosti. Jsou tudíž vnímány jako ohrožení hodnot tradiční rodiny a jako příčina ekonomické nejistoty. Rétorika pravicově extremistických stran je populisticky zaměřena na požadavek návratu mas neevropských přistěhovalců do zemí jejich původu a na odpor proti údajné diskriminaci majoritního obyvatelstva ze strany státu, čímž se vytváří nepřátelství vůči „těm druhým“.

Západní Evropa²² je pak centrem pravicově extremistických organizací nadnárodního charakteru, které představují platformu pro pravicově extremistické síly Evropy. Patří sem například *International Third Position* zformovaná ve Velké Británii v 80. letech. Tato organizace přesunula svůj objekt zájmu do hospodářské sféry s cílem dosáhnout nezávislosti na státu. Samu sebe považuje za alternativu Evropské unie a její snahou je zakládání různých podniků, farem, nakladatelství, vzdělávacích středisek a jiných subjektů, které by soustředily členy nacionalistických a fašistických organizací. Významnou organizací je také *Euronat* (Mezinárodní organizace nacionalistů) založená Jeanem Marie Le Penem, jejímiž cíli jsou koordinace společného postupu proti evropské a euroatlantické bezpečnostní integraci a vybudování „Evropy národů“ stojící proti USA. Tato organizace se prezentuje jako volné sdružení krajně nacionalistických evropských politických stran, jejíž součástí je i satelitní mládežnická organizace *Euronat Jeneusse*. Své stoupence má jak ve střední tak východní Evropě.

Střední Evropa

Geopolitický prostor střední Evropy se obecně shoduje s výše zmíněnými charakteristikami pravicově extremistické scény Evropy západní, i když je do určité míry poznamenán reflexí některých historických mezníků meziválečného období, tj. druhé světové války a neméně významným obdobím komunistické éry některých států. I zde se zvyšuje xenofobie a nepřátelství vůči cizincům související se současnými migračními proudy.

Nejvýznamnější základnu pravicového extremismu tvoří zejména skinheadská hnutí prezentována zejména dvěma organizacemi. Tou první je *Blood & Honour*, která je především neonacistickou organizací a která prostřednictvím svých odnoží působí i

---

²² DOČEKALOVÁ, P. *Komparace krajní pravice v západní a východní Evropě*. In Němec, J., Šústková, M. III. Kongres českých politologů. 1. vyd. Praha, Olomouc: Česká společnost pro politické vědy, 2006, s. 261-275.

v ostatních evropských státech, u nás např. jako *B&H Division Bohemia*. Tou druhou je německá organizace *Hammerskins*, která působí taktéž na našem území jako *Bohemia Hammerskins*. U obou českých odnoží těchto dvou organizací dochází přibližně od roku 1997 k útlumu jejich činnosti. Je nezbytné neopomenout velmi početnou skupinu sympatizantů těchto hnutí rekrutujících se hlavně z řad fotbalových fanoušků. Pravicově extremistické politické strany mají tendenci manipulovat skinheadskými hnutí a využívat je pro své účely jako údernou sílu. V tomto směru je nejvýznamnější německá pravicově extremistická scéna. Ve spektru extremistických politických stran zastává významné místo *Nationaldemokratische Partei Deutschland – NPD*, dále pak *Die Republikaner – REP* a *Deutsche Volkunion – DVU*. V rámci Rakouska lze zmínit *Freiheitliche Akademikverbände – FAV* (Společnost graduovaných svobodných) nebo *Arbeitsgemeinschaft für demokratisierung politik – AFP* (Pracovní společnost pro demokratickou politiku). 90. léta zaznamenala volební úspěchy politických stran s krajně nacionalistickými, autoritářskými tendencemi. Pro zmínku uvedu několik příkladů. V České republice se v období 1992-98 stala parlamentní stranou „*Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa*“. V Německu zaznamenala roku 1998 volební úspěchy *Deutsche Volksunion – DVU* a v Maďarsku *Strana maďarské spravedlnosti a života – MIEP*. Významným bodem byl rok 1999, kdy se rakouská *FPÖ* se ziskem 27% volebních hlasů stala druhou nejsilnější politickou stranou v zemi. Na Slovensku lze zmínit *Slovenskou národní stranu*, která se za Mečiarovy vlády stala stranou vládní. Pro Polsko je typický otevřený antisemitismus, který vychází z dlouhodobě zakořeněných předsudků vůči Židům a Němcům a který bývá nejčastěji reprezentován skinheadskými hnutí.²³

Evropská krajní pravice a náboženský extremismus

Ideologie krajní pravice je v západoevropském prostoru zakořeněná v katolickém fundamentalismu a kontrarevolučních myšlenkách. Nicméně, stejně jako ostatní politické subjekty i krajní pravice se musela přizpůsobit stále více sekulární společnosti. Původní vazba mezi krajní pravicí a náboženstvím byla narušena de facto

---

²³ TEJCHMANOVÁ, L. *Projevy extremismus v České republice v evropském kontextu*. In PLECITÝ, V., DANICS, Š., PORADA, V. *Extremismus jeho kořeny, projevy a východiska řešení*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002, s. 217-229.

již s nástupem fašismu, který byl ve své podstatě velmi protináboženský. Ovšem v rámci aparátu několika krajně pravicových stran si katoličtí fundamentalisté udržují stále silné pozice (viz. *Front National*), i když volební hlas krajní pravice je obvykle velmi slabý mezi věřícími a naopak silný mezi nevěřícími. V několika zemích má krajní pravice větší volební podporu z řad protestantů než katolíků. Zatímco katolíci podporují i křesťansko-demokratické strany, existuje pouze několik stran napojených na protestantskou církev. Současně se také jeví, že uvnitř krajní pravice se stává dominantní vírou pohanství. V multikulturní Evropě existují i ne-křesťanské formy náboženského fundamentalismu, jako například Islamismus, s ideologickými podobnostmi krajní pravici. Některé islamistické skupiny hledají napojení na krajní pravici na základě společných rysů jako: nelibost vůči Izraeli a západu, odpor vůči globalizaci a individuálnímu svobodnému myšlení.²⁴

2.2 Pravicový extremismus v ČR

Specifické podmínky v České republice

„Příčiny regenerace českého krajně pravicového nacionalismu po roce 1989 spočívaly obdobně jako po roce 1918 v konzervativním odporu k modernizaci. Dalším souběžným procesem, který spoluvytvářel atmosféru strachu a nejistoty zklamaných a poražených příznivou pro konstituování radikálních a antisystémových forem českého nacionalismu, bylo rozčarování části pravice z průběhu a výsledků postkomunistické politické a ekonomické transformace.“²⁵

Neofašistická hnutí měla v bývalé ČSRF až do poloviny 90. let minulého století (tedy již v současné ČR) velmi tolerantní podmínky ke své činnosti. Důvodem bylo využívání poměrně liberálního výkladu lidských práv amerického typu. Navíc po mnoho let byly patrné i nejasnosti v aplikaci stávajícího práva. Roku 1998 zpráva Českého helsinského výboru konstatovala, že v ČR se za minimálního postihu

---

²⁴ CAMUS, JEAN-YVES. The European Extreme Right and Religious Extremism. *CEPSR* [online]. 2007, č. 4 [cit. 11. února 2009]. Dostupný na WWW: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=317>.

²⁵ RATAJ, J. *Vize české nacionální politiky v soudobých konceptech krajní pravice v České republice*. In: III. Kongres českých politologů, Olomouc 8-10. 9. 2006. NĚMEC, J., ŠŮSTKOVÁ, M. (ed.). Praha – Olomouc: Česká společnost pro politické vědy, 2006, s. 170-191.

uskutečňují jedny z nejčastějších a největších neonacistických srazů na světě. Tyto specifické podmínky umožnily organizační výstavbu v podobě občanských sdružení a také usnadnily její ideovou a hodnotovou infiltraci do společnosti.

Vývoj pravicového extremismu je u nás poznamenán reflexí historických mezníků, i když zvyšující se xenofobie ve společnosti souvisí hlavně se současnými migračními proudy. Extremismus v ČR je součástí negativního celoevropského trendu a je propojen na mezinárodní úrovni. Pravicový extremismus v České republice je charakteristický těmito prvky: národnostní inspirace, rasová a etnická zášť a sympatie s fašismem a nacismem. Nově se u nás objevuje motiv biologického rasismu ve vztahu k lidem barevné pleti. Český neofašismus umí dovedně využívat komplexu aktuálních problémů (např. romská otázka).²⁶

V současnosti lze pozorovat zvyšující se zájem české krajní pravice o účast na veřejných akcích s politickým kontextem. Společně se vzrůstajícím propojováním krajně pravicových subjektů v mezinárodním měřítku dochází k jejich radikalizaci a profesionalizaci. V této souvislosti roste i význam internetu. Jeho význam pro tyto subjekty tkví zejména v zachování anonymity, vlastní prezentace a společné komunikace. Trendem se stává jednak umístování webových stránek v USA, neboť zde platí jiné právní prostředí, a jednak používání proxy serverů a jiného softwarového šifrování pro zachování anonymity. Zhruba od roku 2006 pozorujeme další dva trendy české neonacistické scény. Tím prvním je stále častější a početnější účast české ultrapravice na zahraničních koncertech a prohlubování spolupráce s částí blackmetalové scény.

Co se trestné činnosti týče, v roce 2007 tvořily trestné činy s extremistickým podtextem 0,05% z celkového počtu spáchaných trestných činů. Nejvyšší počet těchto trestných činů byl spáchán na území hlavního města Prahy a tvořil 22,4%.

Zpráva Ministerstva vnitra²⁷ o problematice extremismu na našem území za rok 2007 neshledává současnou situaci na české krajně pravicové scéně jako významnou bezpečnostní hrozbu a hodnotí ji jako srovnatelnou s ostatními evropskými zeměmi.

---

²⁶ RATAJ, J. *Český nacionalismus a identita v konceptu současných krajně pravicových hnutí v České republice*. In FIALA, P. (ed.) *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. 303. s.

²⁷ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Informace o problematice extremismu na území ČR v roce 2007*. Praha, 2008. [cit. 6. 12. 2008]

Dostupné na: WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2008/extrem07.pdf>>.

V rámci prevence schválila vláda ČR, roku 2007 *Strategii prevence kriminality pro období 2008 – 2011*. Ministerstvo školství vydalo *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání a rámcový vzdělávací program pro gymnázia*, které umožňují základním školám a gymnáziím vytvoření vlastních vzdělávacích programů v souladu s těmito dokumenty. Jako stěžejní témata těchto programů bylo pro základní školy zvoleno téma *Člověk a společnost* a pro gymnázia *Občan demokratické společnosti*. Oba tyto programy si kladou za jeden z cílů výchovu k demokracii. Na úrovni prevence má své významné místo i například organizace *Člověk v tísni*, která mezi své informační a vzdělávací programy zařadila i kampaň *NEOnácek: Chcete ho?* „Kampaň zaměřená na informování veřejnosti o aktuální činnosti extrémně pravicových skupin na území České republiky a varování před hrozbami, které může pro společnost představovat jejich rostoucí popularita a veřejná aktivita má dvě hlavní části - veřejnou a vzdělávací.“²⁸ Na webových stránkách jsou uváděny aktuální články k tématu, odborné texty a součástí kampaně je i vydávání bulletinů. V rámci kampaně jsou dále připravovány přednášky jak pro veřejnost, tak pro pedagogy.

2.2.1 Vybrané subjekty extrémní pravice v ČR²⁹

Národní strana

Národní strana (NS) byla v roce 2007 nejviditelnějším subjektem na české ultranacionalistické politické scéně. Jejím hlavním cílem bylo upoutání zájmu médií a zviditelnění strany, o což se pokusila celou řadou mnohdy kontroverzních akcí.

K poslední z nich patřilo založení **Národní gardy (NG)**, ke kterému došlo dne 28. října 2007. Přestože NS svou gardu prezentovala jako funkční polovojevskou organizaci, byla na konci roku 2007 pouhým virtuálním projektem a nepředstavovala žádné výraznější bezpečnostní riziko. V červnu 2008 však již bylo možné vidět tuto polovojevskou složku v akci. NG se jala řešit situaci na jedné z karlovarských

---

²⁸ *Člověk v tísni* [online]. 2008, poslední revize.... [cit. 10. února 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.clovekvtisni.cz/index2.php?id=774>>.

²⁹ MAREŠ, M. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. 1. vyd. Blansko: Barrister & Principal, 2003. 655 s.

základních škol, kde docházelo k opakovaným napadením žáků této základní školy skupinkami romských dětí. Přestože policie posílila hlídky před onou základní školou, děti i jejich rodiče se stále obávaly dalších útoků, a tak se Národní garda rozhodla hlídkovat a ochraňovat malé školáky vlastními hlídkami.

Zařazení Národní strany mezi krajně pravicové subjekty je sporné. Tato strana prosazuje prvky „přímé demokracie“ a požaduje zastavení výprodeje českého majetku do zahraničí. Hlásí se k důsledné obhajobě české národní identity, prosazuje „tvrdou“ protiimigrační politiku (včetně zpřísnění podmínek v uprchlických táborech) a politiku proti kriminalitě (obnovení trestu smrti, odmítnutí humanizace vězenství, zákaz veřejné prostituce). Národní strana je proti jakémukoli zvýhodňování etnických menšin, tj. proti pozitivní diskriminaci. Požaduje vystoupení z NATO, je proti EU v dnešní podobě a prosazuje Evropu národních států. Národní strana se může v našich podmínkách stát hlavním zástupcem „euroskeptici sítě“, a to mimo jiné i díky kontaktům s vlivnými dánskými euroskeptiky.

Východiska a cíle NS³⁰

- Obnova vlasteneckých hodnot, tradic a národní hrdosti.
- Národní strana se považuje za nositelku historických, národních a národoveckých tradic, za nástupce českých vlastenců, kteří po staletí tvořili a bránili naši suverenitu, samostatnost a národní identitu.
- Národní strana cítí odpovědnost, která jí je dána vyšším morálním údělem obnovit v občanech České republiky národní hrdost a jeden z nejkrásnějších lidských pocitů, pocit sounáležitosti s rodnou zemí, vlastenectví.
- Národní strana stojí na strážích českých národních zájmů, její nezastupitelná role je v ochraně a podpoře národní identity.
- Národní strana tyto role přijímá nejen jako povinnost, ale zvláště jako nejvyšší čest.
- Zapojení do národní politické scény, stabilizace struktury NS
- Aktivní postup proti členství ČR v EU

---

³⁰ *Národní strana*. Dostupné na WWW: <<http://www.narodni-strana.cz>>.

Jak NS sama uvádí³¹, předpokladem pro výše uvedené je důraz na volební účast. Národní strana kandidovala od svého založení ve všech volbách, kterých se mohla účastnit. I nadále je její prioritou nabídka volební možnosti občanům České republiky. Pro rok 2008, 9 i 10 si Národní strana předsevzala aktivní volební účast, která zajistí konservativně tradicionalistickým ideálům návrat do poslaneckých lavic.

Národní strana bojovala proti přidružení ČR k EU jak v předreferendové kampani, tak před volbami do Evropského parlamentu. Dnes NS „hájí“ české národní zájmy a českou svrchovanost legitimním odporem proti Lisabonské smlouvě a stále sílícímu odlivu národních pravomocí do nadnárodních struktur, které jsou dle ní ovládány ekonomickými nátlakovými skupinami. Její snahy mají směřovat k zamezení degradace a rozpuštění národních hodnot v multikulturním a multietnickém eurounijním „chaosu“.

Národní odpor

Národní odpor navázal na přelomu roku 1999 na činnost Blood and Honour Praha. Většinu koncertů mezinárodního charakteru zorganizovali bývalí aktivisté BaH Praha, nyní již pod hlavičkou Národního odporu Praha (NOP). Národní odpor (NO) není hierarchicky tvořenou organizací, pracuje na bázi tzv. leaderless resistance (odpor bez vůdce). Znamená to, že v rámci neonacistického hnutí vznikají v jednotlivých regionech samostatné buňky, které vyvíjejí politickou činnost nezávisle, ve prospěch hnutí jako celku. Na teoretické úrovni by princip leaderless resistance měl odbourat vzájemné soupeření o moc a umožnit efektivnější práci celého hnutí a odolnost vůči zásahům policie. V praxi naráží princip leaderless resistance na problém obtížné koordinovatelnosti buněk v okamžiku, kdy hnutí usiluje o to, aby působilo silně a jednotně. Pod hlavičkou NO³² působí skupiny v Praze, Brně, Ostravě, Českých Budějovicích, Jihlavě, Světlé nad Sázavou, Orlové atd. Nejaktivnější pobočky jsou v Praze a na Vysočině. Kolem NO se pohybují pachatelé rasově motivovaných trestných činů a militantní bojůvka Anti-Antifa. NO aktivně komunikuje se zahraničními podobně zaměřenými organizacemi, stojí za většinou koncertů zahraničních kapel na území ČR. Část aktivistů NO se v letech 2001 a 2002 pokoušelo o vstup do politiky, a to jako součást Vlastenecké republikánské strany, následně známé

---

³¹ *Národní strana*. Dostupné na WWW: <<http://www.narodni-strana.cz>>.

³² *Národní odpor*. Dostupné na WWW: <http://www.odpor.org>.

veřejnosti jako Národně sociální blok, nyní jako Pravá alternativa. Národní odpor je hnutí vycházející z tradice nacionálního socialismu, je mu vlastní rasismus, antisemitismus a anticiganismus. Usiluje o kulturně a biologicky čistý národní stát, nezávislý na nadnárodních politických strukturách a koalicích (EU, NATO). Jedinou přijatelnou politickou cestou je pro NO revoluční boj. Ten má své pilíře v neustálém boji s komunismem, v náboru nových členů a v tzv. komunitní práci, tj. ve vytváření „národně osvobozených zón“. Cílem je vytvoření militantního neonacistického hnutí zdola, které bude svou sílu a názory prezentovat na školách, pracovištích a na veřejnosti a které bude jednou schopno uskutečnit národně sociální revoluci. Boj v ulicích vedený NO proti osobám jiné barvy pleti a proti jejich politickým odpůrcům eskaloval v Praze v letech 2000-2002, následně se násilné střety vyvolané aktivisty NO přesunuly do regionů. V současnosti představují aktivisté NO nebezpečí především v menších městech (např. Světlá nad Sázavou, Jihlava, Havlíčkův Brod). Každoročně NO pořádá několik demonstrací a organizuje koncerty, většinou jako soukromé oslavy. Aktivisté NO provozují webové stránky www.odpor.org.

Národní korporativismus

Uskupení Národní korporativismus se konstituovalo v roce 2004, původně pod názvem Společnost korporativního směru vyššího vývoje (SKSVV). Jeho prvním předsedou byl Zdeněk Zvoníček. K prvnímu významnému veřejnému vystoupení SKSVV došlo na demonstraci neonacistického národního odporu (NO) v Brně v roce 2005, kdy místopředseda uskupení uvedl, že některé skupiny obyvatel by měly být na základě rozhodnutí soudu sterilizovány, rodičům dětí s postižením by neměly být vypláceny dávky státní pomoci a veškerou zdravotní péči by měli hradit ze svého. V létě 2005 se SKSVV transformovala v neoficiální politické sdružení Národní korporativismus. Skupina sama sebe označuje jako vlastenecky smýšlející aktivisty, kterým není lhostejný osud ČR. V určitých směrech lze NK³³ považovat za neofašisty. K ideologii fašismu odkazují již svým názvem, stejně jako veřejnou podporou diktátorů Franka a Pinocheta. Politicky se NK od počátku pohybovali mezi ultrapravicovými skupinami. Zpočátku měli NK blízko nacionalistickému občanskému sdružení Vlastenecká fronta, v posledním roce byl znát příklon k aktivistům z řad

---

³³ *Národní korporativismus*. Dostupné na WWW: <<http://www.antifa.cz>>.

neonacistického Národního odporu. Vzájemně se podporují, navštěvují společné akce, vystupovali na společných demonstracích. Bývalý předseda publikuje jak na stránkách nacionalistů cs.altermedia.info tak u neonacistů www.odpor.org.

Ve svých počátcích se organizace omezovala v zásadě jen na vystupování na akcích Národního odporu (například v Brně, 1. května 2005) a Vlastenecké fronty. Koncem roku 2005 ale zorganizovala NK v Praze demonstraci na podporu Ernesta Zündela, známého popírače holocaustu, kterému věnují média velkou pozornost, a o NK se začalo více mluvit. Na této demonstraci vystoupil s projevem jednak Jiří Petřivalský, budoucí vůdce NK, ale také Václav Bureš z Plzně, známý organizátor demonstrací na podporu Vlastimila Pechance, odsouzeného za vraždu Otty Absolona. Ve stejné době došlo i ke změně na postu předsedy a novým předsedou se stává Jiří Petřivalský, další z nastupující generace pražských neonacistů a Zdeněk Zvoníček se stahuje do pozadí, stěhuje se z Prahy a nakonec končí (jako řada dalších neonacistů) v řadách České armády.

Ideologicky nepřinesl vznik NK nic zásadního. Organizace se hlásila k tradiční směsi "národoveckých" témat. Rasismus, xenofobie, kritika stávající demokracie, odpor vůči levici, narkomanii a imigrantům. Rétorika NK se lišila od ostatních skupin v zásadě pouze tím, že se snažila používat moderního jazyka i jazyka odborného, čímž dodávala svým textům zdání serióznosti. To, co NK skutečně odlišilo od ostatních skupin extrémní pravice, byla jejich aktivita, která po roce 2005 pomohla znovu nastartovat stagnující neonacistickou i neofašistickou scénu. Hlavním impulsem při tom byla série demonstrací, které NK pořádali ve spolupráci se všemi skupinami, které na krajní pravici existují.

Rozjezd NK a mnoho po sobě jdoucích veřejných akcí přilákal do jejich řad, jak mladé a nezkušené "nacionalisty", tak starší, vysloužilé či hledající "veterány". Úspěch zaznamenala tato taktika nejen v Čechách, ale především na Moravě, kde se pod křídla NK uchýlila řada starších aktivistů jako Roman Fojtík (Ostrava-Studénka) z Národního sjednocení, Kamil Čech (Holešov) z Národní strany nebo Martin Bacík (Bohumín) z Republikánů Miroslava Sládka. Národní korporativismus se etabloval na neofašistické i neonacistické scéně jako významný hráč, který dokázal přivést na demonstrace zástupce obou těchto táborů. Tuto taktiku se opětovně dařilo nejlépe uplatnit na jižní Moravě. Klasickým příkladem byla spolupráce NK s neonacistickou skupinou White Rebel Klan z Hodonína i fašizující organizací Národní čest ze Zlína.

Národní korporativismus představuje klasickou spojovací skupinu. Cílem skupiny bylo vytvořit propojení mezi oficiálními subjekty krajní pravice, které se z pochopitelných důvodů nemohou hlásit otevřeně k neonacismu a roztržitými skupinami neonacistů, kterým chybí jednotné politické vedení. Organizace jako Dělnická strana dodávaly akcím NK zdání politické serióznosti, skupiny Národního odporu zase lidský materiál. Tato symbióza se ukázala být výhodnou pro obě strany – Dělnická strana získala posluchače na své demonstrace, Národní odpor a další neonacisté zase oficiální zaštitění svých aktivit. V momentě, kdy nastala tato situace, byla již role NK zbytečná a organizace počátkem dubna tohoto roku ukončila svou činnost. Po Národní cti ze Zlína je to již druhá organizace z neonacistického prostředí, která v tomto roce zanikla. Dobře tak dokumentuje stav, který na krajní pravici trvá. Subjekty se mění, ale ideologie zůstává stejná.

Dělnická strana

Dělnická strana (DS)³⁴ je radikální, česká krajně pravicová nacionalistická politická strana, která vznikla v lednu 2003. Strana se označuje jako „lidová“, odmítá dělení na levicové a pravicové strany, jelikož jak se sama vyjádřila je to „již přežitě účelové dělení národa na dva tábory, jejichž vzájemné hašteření uměle vyvolává atmosféru účelné a názorově bohaté parlamentní debaty.“ V říjnu 2008 měla Dělnická strana přibližně 300 členů, zatímco v únoru 2009 měla strana, dle Chebského deníku, již 600 členů.

Hlavním bodem programu dělnické strany³⁵ je řešení otázky nezaměstnanosti. V roce 2008 měla dále v programu reformu ústavních institucí (zrušení Senátu), zrušení státních dotací pro politické strany za poslanecké mandáty, zavedení odvolacího práva voličů vůči poslancům, přímou volbu prezidenta, větší samostatnost měst a obcí, zákon o domovském právu, zřízení „zemských hranic“ Moravy a Slezska, přehodnocení pomoci třetímu světu, zpřísnění ochrany kulturního a národního dědictví, přijetí zákona o ochraně života od početí až do přirozené smrti, znovuzavedení trestu smrti, rozšíření pravomoci policie, schválení zákona zakazujícího veřejný prodej a propagaci pornografie, podporu mladé rodiny a zajištění důstojných podmínek pro život seniorům,

---

³⁴ *Dělnická strana*. Dostupné na WWW: <<http://www.delnickastrana.cz>>.

³⁵ DVORÁKOVÁ, V. *Strany radikální pravice*, Politologická revue, červen 1997, č. 1.

vrácení prestiže řemeslům, zjednodušení daňové soustavy a omezení byrokracie, reformu zdravotnictví, školství a rozvoj sportu a tělovýchovy.

DS³⁶ uvádí: „Chceme nejen hájit zájmy tzv. obyčejných občanů (...), ale prosazovat principy tržního hospodářství a podporovat drobné české podnikatele a živnostníky.“ Vystupuje proti zaměstnávání cizinců, některým menšinám, zejména Romům a homosexuálům. Například místopředseda strany Štěpánek prohlásil v souvislosti s propouštěním v Tatře: „Propuštění cizinci musí být okamžitě deportováni do svých domovských zemí. Budou to věru dobře investované peníze, když zde nebudou, když se jich zbavíme, když zde není pro ně práce. Když není práce pro české lidi, tak by neměla být práce ani pro cizince.“

Strana dlouhodobě kritizuje politické poměry v Česku po listopadu 1989, za hlavní znak své politiky považuje nekompromisní postoj proti všem formám korupce, proti politickým elitám. Poukazuje na rezignaci lidí na politický život země. Ve svém programu navrhuje například zrušení všech podpor pro přistěhovalce a zákaz homosexuálních sňatků. Chce také zavést určování národnosti obyvatel a jejího potvrzení do rodného listu a občanského průkazu a požaduje vystoupení z EU a NATO.

17. října 2008 v reakci na, dle Dělnické strany, neúnosnou politickou situaci v ČR, způsobenou "propojením politických špiček ČSSD a ODS na mafiánské prostředí kolotočářů a vrahů" (viz Václav Kočka mladší, Bohumír Ďuričko, Václav Kočka starší) napsal tiskový odbor DS: (...) „Za této krizové situace DS vyhlašuje nulovou toleranci k polistopadovému politickému systému, po jehož odstranění již delší dobu voláme. V praxi to znamená rozpuštění stávajících parlamentních stran a prošetření všech jejich zločinů po roce 1989. Tento revoluční zvrat si ovšem vyžádá celonárodní účast, a právě k ní naše strana bude v následujících dnech a týdnech obyvatelstvo země mobilizovat“. Předseda strany tento výrok komentoval u soudu o zrušení strany: "Ano. Polistopadový systém je dán v ústavě, ale pokud si to dobře pamatují, byl v ní i komunistický systém. To neznamená, že byl zákonný," a "Především nám jde o to, že je to systém, který preferuje imigranty, nepřizpůsobivé, přitom opomíjí slušné lidi. Prosazujeme tři pilíře politiky - národní, sociální a konzervativní. Oproti současné vládě máme jiné názory na naše členství v EU nebo NATO i na řízení ekonomiky."

---

³⁶ *Dělnická strana*. Dostupné na WWW: <<http://www.delnickastrana.cz>>.

Návrh na zrušení DS³⁷

Ministr vnitra ČR Ivan Langer navrhl 5. listopadu 2008 vládě zrušení Dělnické strany, o němž hovořil již dříve. Premiér Mirek Topolánek se po střetu v Litvínově z 17. listopadu 2008 veřejně postavil za zrušení Dělnické strany.

24. listopadu 2008 vláda České republiky požádala Nejvyšší správní soud o rozpuštění Dělnické strany. Bylo to poprvé, kdy se tak stalo z politických a neformálních důvodů jako neposkytování účetní uzávěrky, Návrh vlády obsahoval tyto důvody k rozpuštění DS:

- Radikalizace a blízkost k ultranacionalistickým uskupením.
- Volání po nulové toleranci k současnému politickému systému.
- Opakované porušování shromažďovacího zákona.
- Spojení s Národním odporem.
- Zapřičiňuje narušování veřejného pořádku.

4. 3. 2009 speciální senát Nejvyššího správního soudu návrh české vlády na rozpuštění DS zamítl. Soud konstatoval, že v řízení nebylo prokázáno, že by činnost Dělnické strany byla v rozsahu skutečností tvrzených a prokázaných vládou naplněním uvedených důvodů pro její rozpuštění (§ 4 a § 13 odst. 6 zákona o politických stranách). Nejvyšší správní soud citoval judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, z níž vyplývá, že politickou stranu nelze postihnout jen pro její kritiku právního a ústavního pořádku státu (při respektu k základním zásadám demokratického právního státu) nebo pro použití výrazu revoluční. V souladu s touto judikaturou Nejvyšší správní soud rozhodl, že ani důkaz předložený vládou k rozpuštění Dělnické strany nestačí. Rozhodl, že vláda v posuzované věci neprokázala svá tvrzení o spolupráci Dělnické strany s hnutím Národní odpor (a ostatně ani skutečnost, že se jedná o extremistické neonacistické hnutí), o radikalizaci aktivit Dělnické strany směřujících k uchopení moci nedemokratickou cestou, ani o porušení shromažďovacího zákona v souvislosti se shromážděním v Hradci Králové dne 16. 8. 2008. V případě shromáždění v Litvínově dne 18. 10. 2008 vláda prokázala podporu Dělnické strany této akci, nikoliv však již porušení shromažďovacího zákona touto stranou.

Předseda Dělnické strany Tomáš Vandas tvrdil³⁸, že argumenty vlády byly chabé a jedinou nezákonností, ke které vláda dodala důkazy, je nenahlášení pochodu Hradcem

---

³⁷ *Vláda České republiky*. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz>>.

Králové v srpnu 2008. V závěrečné řeči během soudu řekl: „Nikdy jsme neporušili základní ústavní principy. Nikdy jsme nevyzývali ke svržení vlády násilnou cestou. Pokud by došlo k rozpuštění jen proto, že nebyla nahlášena akce, byli bychom svědky rozhodnutí na politickou objednávku pana Langra, který je zaskočen naší popularitou.“

Klára Kalibová³⁹ z občanského sdružení Tolerance a občanská společnost kritizovala vládní návrh, především jeho nedostatečnou přípravu a tvrdí: „Neonacisty infiltrovaná partaj má být rozpuštěna proto, že opakovaně porušila zákon o právu shromažďovacím. To, že strana je trojským koněm Národního odporu a že zcela cíleně rozdmýchává etnickou a náboženskou zášť za účelem politického zisku, stojí jaksí mimo vládní návrh.“

3 Praktická část

Jako jeden z faktorů sympatizace s ideologií krajní pravice se uvádí i nedostatečné vzdělání, či nedostatečná osvěta. Právě skupiny mladistvých bývají významným zdrojem přívrženců krajní pravice. Proto jsem se rozhodla do své práce zařadit i praktickou část, vycházející ze dvou hlavních hypotéz: **„Jaká je úroveň povědomí studentů o pravicovém extremismu?“** a **„Jakou roli hraje školství v informovanosti a osvětě studentů o tomto tématu?“** Pro ověření těchto dvou hypotéz jsem zvolila metodu dotazníkového šetření a jako respondenty jsem zvolila studenty posledních ročníků středních odborných škol a gymnázií. Skupinu respondentů, tedy studentů končících středoškolské vzdělání, jsem vybrala záměrně. Jednak z důvodu určité věkové vyspělosti a jednak proto, aby se hodnocení zakládalo na celé délce středoškolského výukového období. Samotný dotazník se skládá z devíti otázek, přičemž první dvě otázky se zabírají znalostí pojmu *pravicový extremismus* a zbylých

---

³⁸ SMYČKOVÁ, L. *Bud' hvězdou, vyhláš válku režimu. Jako Dělnická strana.* Aktualně.cz [online]. [cit. 13. 11. 2008]. Dostupné na WWW: <http://aktualne.centrum.cz/domaci/spolecnost/clanek.phtml?id=629929>.

³⁹ SMYČKOVÁ, L. *Bud' hvězdou, vyhláš válku režimu. Jako Dělnická strana.* Aktualně.cz [online]. [cit. 13. 11. 2008]. Dostupné na WWW: <http://aktualne.centrum.cz/domaci/spolecnost/clanek.phtml?id=629929>.

sedm je koncipováno jako otázky zjišťující názor studentů na danou problematiku a zjišťující roli školství v informovanosti studentů.

Celkem se dotazníkového šetření zúčastnilo 7 škol, z toho 183 respondentů.

NÁZEV ŠKOLY	MÍSTO	POČET STUDENTŮ
Česko-anglické gymnasium, s.r.o.	České Budějovice	28
Gymnázium Písek	Písek	17
Obchodní akademie Písek	Písek	47
Obchodní akademie Rumburk	Rumburk	23
Střední zdravotnická škola Písek	Písek	36
Střední zdravotnická škola Rumburk	Rumburk	11
Obchodní akademie České Budějovice	České Budějovice	21

Tabulka 1: Seznam škol.

	Gymnázia	SOŠ	Celkem
odevzdaných	45	138	183

Tabulka 2: Celkový počet odevzdaných dotazníků.

Pro přehlednost jsem zvolila souhrnné vyhodnocování jednotlivých otázek za pomoci tabulek a vyhodnocení výsledků. V následující podkapitole se budu tedy zabývat jednotlivými otázkami a jejich vyhodnocením.

3.1 Vyhodnocení jednotlivých otázek

Co je „pravicový extremismus“? (Otázka č. 1)

Na tuto otázku měli studenti na výběr ze 4 různých odpovědí, přičemž pouze 1 odpověď byla správná. Odpovědi zahrnovaly i možnost *Nevím*. Pro vyhodnocování jsem zvolila tabulku četnosti zahrnující jak absolutní počty odpovědí tak procentuelní vyhodnocení. Z celkového počtu 183 odpovědělo správně 143 studentů, čili přibližně 78%. Zajímavé je, že studenti zaškrtnuli i zcela špatné odpovědi a) a c), které svou definicí byly zcela irelevantní. I když počet těchto odpovědí byl poměrně malý, tedy a) 4% a c) 6%, je nutné brát v potaz, že tito studenti skutečně považují tyto odpovědi za správné, neboť mohli zvolit odpověď d) *Nevím*. Srovnáme-li odpovědi gymnaziálních studentů a

studentů středních odborných škol, pak z gymnaziálních respondentů odpovědělo správně 87%, zatímco z respondentů středních odborných škol odpovědělo správně 75%. Nicméně toto srovnání nemá přesnou výpovědní hodnotu z důvodu různé velikosti těchto dvou vzorků (studenti gymnázií: 45 odpovědí, studenti SOŠ: 138 odpovědí). Přesto, vzhledem k vyhodnocování výsledků svého dotazníkového šetření, považují toto srovnání za důležité.

1) Co je "pravicový extremismus"?	ABSOLUTNÍ POČET	%
a) Liberální ideologie, která klade důraz na povinnosti a práva jednotlivce namísto sociálně orientovaného státu.	8	4%
b) Ideologie útočící na základní hodnoty demokratického státu. Charakteristická nacionální, rasovou a etnickou záští.	143	78% ⁴⁰
c) Ideologie požadující upevnění demokratických hodnot zakotvených v Ústavě.	10	6%
d) Nevím.	22	12%

Tabulka 3: Tabulka četnosti odpovědí na otázku „Co je pravicový extremismus?“

Co je cílem „pravicového extremismu?“ (Otázka č. 2)

U otázky číslo 2 měli studenti na výběr ze 4 možností, kde pouze 1 odpověď byla správná, a i zde mohli zvolit odpověď d) *Nevím*. U této otázky zvolilo správnou odpověď pouhých 56% respondentů. Poměrně výstražným zjištěním je fakt, že celých 21% respondentů se domnívá, že cílem pravicového extremismu je upevnění základních demokratických hodnot. Srovnáme-li opět odpovědi studentů gymnázií a studentů SOŠ, pak v tomto případě se jejich odpovědi prakticky shodují. Počty správných odpovědí se u obou skupin respondentů pohybují okolo 55% a taktéž počet respondentů, kteří zvolili odpověď b) *upevnění základních demokratických hodnot*, tvoří u obou skupin přibližně 21%.

⁴⁰ Zeleně zvýrazněné pole označuje správnou odpověď.

2) Cílem pravicového extremismu je:	ABSOLUTNÍ POČET	%
a) terorismus	9	5%
b) upevnění základních demokratických hodnot	39	21%
c) zničení stávajícího politického systému	103	56%
d) Nevím.	32	18%

Tabulka 4: Tabulka četnosti odpovědí na otázku „Co je cílem pravicového extremismu?“

Shrnutí otázek č. 1 a č. 2

Z celého dotazníku byly pouze otázky č. 1 a č. 2 koncipovány za účelem zjištění znalosti pojmu *pravický extremismus*. Záměrně bylo studentům dáno na výběr z možných odpovědí, jednak aby se předešlo předstírání znalosti pojmu, v případě, že by na otázky odpovídali pouze *Ano/Ne*, a současně jim byla dána možnost zvolení odpovědi *Nevím*, aby se eliminovala možnost tipování správných odpovědí. Nicméně z odpovědí na tyto 2 otázky nelze s absolutní jistotou konstatovat, jaká je úroveň znalosti tohoto pojmu, neboť odpovědi na každou z těchto otázek se radikálně liší. Zvolené odpovědi spíše naznačují, že znalost této problematiky je čistě okrajová či povrchní.

Považujete „pravický extremismus“ za nebezpečný? (Otázka č. 3)

U této otázky měli respondenti na výběr z těchto možností: a) *spíš ANO* b) *spíš Ne* c) *rozhodně ANO* d) *rozhodně NE*. Z tabulky č. 5 je zřejmé, že většina respondentů, tedy celkem 76%, považuje pravický extremismus za nebezpečný, a to i v porovnání v odpovědích studentů gymnázií a studentů SOŠ. Rozdílem bylo pouze rozložení těchto odpovědí, kdy 51% studentů SOŠ volilo odpověď a) *spíš Ano*, zatímco 51% studentů gymnázií volilo odpověď c) *rozhodně Ano*. Odpověď d) *rozhodně Ne* zvolila pouhá 3% respondentů.

3) Považujete ho za nebezpečný?	ABSOLUTNÍ POČET	%
a) Spíš ANO.	82	45%
b) Spíš NE.	39	21%
c) Rozhodně ANO.	57	31%
d) Rozhodně NE.	5	3%

Tabulka 5: Tabulka četnosti odpovědí na otázku „Považujete pravicový extremismus za nebezpečný?“

Domníváte se, že je pravicový extremismus v ČR závažným problémem? (Otázka č. 4)

Zde bylo ponecháno stejné schéma odpovědí jako u předchozí otázky, plus byla přidána možnost e) *Nevím*. Z celkového počtu respondentů považuje 57% dotázaných pravicový extremismus v ČR za závažný problém. Porovnáme-li tento počet s předchozí otázkou, kde se 76% vyjádřilo, že považuje pravicový extremismus za nebezpečný, pak už pouze 57% respondentů se domnívá, že je pravicový extremismus v ČR závažným problémem. Z toho lze usuzovat, že studenti jsou si sice vědomi nebezpečnosti tohoto jevu, avšak buď nejsou zcela obeznámeni s touto problematikou v rámci ČR, anebo jí nepřikládají velkou váhu. 31% respondentů neshledává pravicový extremismus v ČR za závažný problém a 12% se vyjádřilo, že neví.

4) Domníváte se, že je pravicový extremismus v ČR závažným problémem?	ABSOLUTNÍ POČET	%
a) Spíš ANO.	78	43%
b) Spíš NE.	52	28%
c) Rozhodně ANO.	25	14%
d) Rozhodně NE.	6	3%
e) Nevím.	22	12%

Tabulka 6: Tabulka četnosti odpovědí na otázku „Domníváte se, že je pravicový extremismus v ČR závažným problémem?“

Pokud ANO, tak proč? (Otázka č. 5)

Pátá otázka navazuje na otázku číslo 4. Pokud studenti na otázku číslo 4, zdali se domnívají, že je pravicový extremismus v ČR závažný problém, odpovídali kladně, byli požádáni, aby v otázce číslo 5 uvedli proč. V 5. otázce pak měli na výběr ze tří možných odpovědí a navíc jim byla dána možnost d) *z jiného důvodu*.

5) Pokud Ano, tak proč?	ABSOLUTNÍ POČET	%
a) Ohrožuje základní demokrat. hodnoty.	33	18%
b) Způsobuje ekonomickou nestabilitu.	11	6%
c) Kvůli agresivitě svých stoupenců.	87	48%
d) Z jiného důvodu.	2	1%

Tabulka 7: Tabulka četnosti odpovědí na otázku „Proč považujete pravicový extremismus za závažný problém?“

Na tuto otázku nakonec odpovídalo 133 studentů, tedy i ti, kteří se v předchozí otázce vyjádřili záporně, proto v tabulce uvádím procentuelní hodnoty z celkového počtu všech respondentů, kteří na tuto otázku odpovídali, tedy z počtu 133.

respondentů. Je zajímavé, že studenti vidí nebezpečí pravicového extremismus spíše v agresivním projevu stoupců, než v samotné podstatě této ideologie, tedy v ohrožení základních demokratických hodnot. Alarmujícím zjištěním je ovšem fakt, že celých 6% se domnívá, že pravicový extremismus způsobuje ekonomickou nestabilitu. Pouze dva studenti označili možnost d) *jiný důvod*, přičemž oba respondenti byli studenti gymnázia. Jako důvody nebezpečnosti pravicového extremismu uvedli: „Kvůli organizovanosti skupiny, která může být s agresivitou nebezpečná.“ a druhý „Z důvodu nebezpečí návratu nacismu“.

Kde se s tímto pojmem setkáváte nejčastěji? (Otázka č. 6)

Zde měli studenti na výběr ze čtyř možností: a) *Televize* b) *Tisk* c) *Internet* d) *Škola*, pátá možnost byla zvolena jako e) *Jinde* (v tomto případě měli studenti uvést kde). Nabízené odpovědi měli studenti za úkol očíslovat od 1. do 5 podle pořadí: 1=Nejčastěji, 5=Nejméně často. Výsledky jsem vyhodnocovala podle toho, jakou hodnotu studenti jednotlivým možnostem přiřazovali nejčastěji.

6) Kde se s tímto pojmem nejčastěji setkáváte?	POŘADÍ
TV	1.
Tisk	2.
Internet	3.
Škola	4.
Jinde	5.

Tabulka 8: Tabulka četnosti odpovědí na otázku „Kde se s tímto pojmem setkáváte nejčastěji?“

Hlavním cílem bylo pro mne zjistit, jakou roli zde zastává škola. Proto zjištění, i když ne překvapivé, že se škola objevuje až na 4. místě tedy v podstatě posledním, protože, i když studenti volili jako 5. v pořadí možnost d) *Jinde*, většinou už neuváděli kde, je proto zjištěním ne zrovna uspokojivým. V dnešním světě medií není až tak překvapující, že studenti označili možnost a) *Televize* na 1. místě, neboť zde nemusí

v podstatě vyvíjet žádnou extra aktivitu, aby se k těmto informacím dostali. Na rozdíl od tisku a internetu, kde již musí minimálně tyto informace hledat, a přesto byly tyto možnosti označovány častěji než škola. Škola zastává poměrně dlouhou dobu roli vzdělávací a také výchovnou, proto je pro mě znepokojující fakt, že v tomto případě žádnou velkou působnost nemá. Ani z pohledu jednotlivých škol se pořadí preferencí nemění.

Zabývali jste se tématy jako: *pravicový extremismus*, nebo *radikalismus* někdy ve škole? (Otázka č. 7)

V tomto případě jsem zvolila stejné schéma odpovědí jako u otázek č. 3 a 4, tedy: a) *Spíš ANO* b) *Spíš NE* c) *ANO, často* d) *Ne, nikdy*. Poměr odpovědí *Ano-Ne* tvořilo procentuálně 40% - 60%. Nejednotnost odpovědí studentů přičítám tomu, že studenti si nejsou jisti tím, jak často by se těmito tématy měli vlastně ve škole zabývat a jaké by tudíž měli zvolit měřítko hodnocení. Ovšem 17% dotázaných odpovědělo, že se těmito tématy ve škole nezabývalo nikdy, což považuji za poměrně vysoké číslo, oproti pouhým 3% odpovědí, ve kterých studenti uvedli, že se těmito tématy ve škole zabývali často. Odpovědi studentů gymnázií a studentů SOŠ byly prakticky totožné.

7) Zabývali jste se těmito tématy někdy ve škole?	ABSOLUTNÍ POČET	%
a) Spíš ANO.	67	37%
b) Spíš NE.	79	43%
c) ANO, často.	6	3%
d) Ne, nikdy.	30	17%

Tabulka 9: Tabulka četnosti odpovědí na otázku „Zabývali jste se tématy jako: *pravicový extremismus*, nebo *radikalismus* někdy ve škole?“

Pokud *Ano*, tak jakou formou? (Otázka č. 8)

Otázka číslo 8 byla koncipována tak, že pokud studenti odpovídali kladně na předchozí otázku číslo 7, byli požádáni, aby se v této otázce vyjádřili jakým způsobem. Na výběr měli z těchto možností: a) *V rámci běžné výuky* b) *Prostřednictvím příležitostných seminářů* c) *Jinak (uveďte jak)*. Stejně jako u otázky číslo 5, i tuto otázku nakonec zodpovědělo více studentů než těch, kteří se v předchozí otázce vyjádřili kladně. Z celkového počtu všech respondentů tuto otázku zodpovědělo 104 studentů. Procentuelní vyjádření v Tabulce č. 10 bylo počítáno z počtu respondentů, kteří na tuto otázku odpovídali. Z následujících výsledků vyplývá, že školy se těmito tématy zabývají nejčastěji v rámci běžné výuky, jak uvedlo 73% dotázaných. 21% respondentů uvedlo, že školy jim tyto informace zprostředkovávají prostřednictvím příležitostných seminářů.

8) Pokud ANO, tak jakou formou?	ABSOLUTNÍ POČET	%
a) V rámci běžné výuky.	76	73%
b) Příležitostné semináře.	22	21%
c) Jinak.	6	6%

Tabulka 10: Tabulka četnosti odpovědí na otázku „Pokud jste se ve škole těmito tématy někdy zabývali, tak jakou formou?“

6 respondentů zvolilo odpověď c) *Jinak*. Následující tabulka č. 11 uvádí konkrétní odpovědi.

ŠKOLA	UVEDENÁ ODPOVĚď
SZŠ Písek	opakováním k maturitě
Gymnázium Písek	formou debaty
ČAG	vypracováním maturitní otázky z předmětu základy společenských věd
OA Rumburk	debatou o konkrétní události
OA Písek	formou debaty

Tabulka 11: Tabulka uvádějící konkrétní odpovědi studentů na otázku: „Jakou formou se ve škole těmito tématy zabýváte?“

Domníváte se, že byste se těmito tématy měli ve škole více zabývat? (Otázka č. 9)

U poslední otázky měli studenti na výběr z těchto odpovědí: a) *Spíš ANO* b) *Spíš NE* c) *Rozhodně ANO* d) *Rozhodně NE* e) *Nevím*. Většina respondentů tedy 59% se domnívá, že by se těmito tématy ve škole více zabývat měli, 25% si myslí, že ne a 16% neví. Je pozitivním zjištěním, že 59% studentů by mělo zájem se touto problematikou ve škole více zabývat. Současně však toto číslo svědčí o tom, že školy se těmito tématy nijak zvlášť nezabývají.

9) Domníváte se, že byste se těmito tématy měli ve škole více zabývat?	ABSOLUTNÍ POČET	%
a) Spíš ANO.	68	37%
b) Spíš NE.	27	15%
c) Rozhodně ANO.	41	22%
d) Rozhodně NE.	18	10%
e) Nevím.	29	16%

Tabulka 12: Tabulka četnosti odpovědí na otázku: Domníváte se, že byste se těmito tématy měli ve škole více zabývat?“

Identifikace respondenta

Poslední část mého dotazníku tvořila stránka *Identifikace respondenta*. Respondenti měli za úkol vyplnit následující kategorie: *název školy, ročník, věk, místo bydliště, průměrný prospěch (do 1,5; do 2,5; 3 a více), dosažené vzdělání rodičů (základní, SŠ, VŠ), velikost rodiny (počet členů)*. Tyto kategorie jsem volila za účelem zjištění souvislostí mezi jednotlivými kategoriemi a správnými či špatnými odpověďmi. Předpokládala jsem souvislost mezi například výborným průměrným prospěchem a správně zodpovězenými otázkami. Dále mě zajímalo, jestli studenti pocházející z rodin, kde rodiče mají vysokoškolské vzdělání, budou častěji odpovídat správně. Či zda bude existovat souvislost mezi správně odpovídajícími studenty a místem bydliště nebo velikostí rodiny.

Tyto souvislosti bylo možné hledat pouze mezi odpověďmi na otázky č. 1 a č. 2, neboť z celého dotazníku byly jen tyto dvě otázky sestaveny za účelem zjištění, zda studenti vědí, co je *pravicový extremismus*, a pouze tyto dvě otázky měli právě jednu správnou odpověď. Zbylé otázky byly koncipovány spíše jako zjišťující názor studentů a neexistovala správná nebo špatná odpověď. Po vyhodnocení všech dotazníků jsem zjistila, že mezi těmito kategoriemi a odpověďmi studentů nelze najít žádné souvislosti. Avšak zjistila jsem, přestože to nebylo cílem mého šetření, že u studentů gymnázií se vyskytuje větší procento vysokoškolsky vzdělaných rodičů než u studentů středních odborných škol. U gymnaziálních studentů byly jednotlivé úrovně vzdělání rodičů zastoupeny rovnoměrně, zatímco u studentů středních odborných škol převažovalo středoškolské vzdělání obou rodičů (80%) a podíl obou vysokoškolsky vzdělaných rodičů činil pouze 5%, jak ukazují následující tabulky č. 13 a 14.

VZDĚLÁNÍ RODIČŮ	základní/základní	středoškolské / středoškolské	vysokoškolské / středoškolské	vysokoškolské / vysokoškolské
CELKOVÝ POČET	0	16	14	15
PROCENTA	0%	36%	32%	33%

Tabulka 13: Tabulka ukazující úroveň dosaženého vzdělání rodičů gymnaziálních studentů.

VZDĚLÁNÍ RODIČŮ	základní/základní	středoškolské / středoškolské	vysokoškolské / středoškolské	vysokoškolské / vysokoškolské
CELKOVÝ POČET	1	110	20	7
PROCENTA	1%	80%	14%	5%

Tabulka 14: Tabulka ukazující úroveň dosaženého vzdělání rodičů studentů středních odborných škol.

3.2 Srovnání výsledků dotazníkového šetření

Organizace Člověk v tísni v rámci kampaně „NEOnácek: Chcete ho?“ a projektu „Dovedu to pochopit?“⁴¹ provedla dotazníkové šetření na základních a středních odborných školách a učilištích. Dotazníky byly zaměřené na několik oblastí týkajících se tématu pravicový extremismus a samotného projektu. Celkem bylo v rámci šetření odevzdáno 627 dotazníků. Tento dotazník se s mým shodoval ve dvou bodech, konkrétně s mými otázkami č. 5 a 7. Následující podkapitoly jsou věnovány porovnání výsledků těchto dvou otázek.

V čem vidím z jejich strany největší hrozbu? (Otázka číslo 5)

Na tuto otázku mohli studenti v dotazníku organizace Člověk v tísni uvést větší množství odpovědí. Tyto odpovědi byly následně roztříděny do širších kategorií, kdy nutně docházelo k určitému zkrácení. Pracovalo se těmito kategoriemi:

- **nebezpečnost:** Do této kategorie byly zařazeny všechny odpovědi, které zmiňovaly násilný či agresivní charakter neonacistického hnutí nebo aktivity, při kterých dochází k omezování nebo ohrožování ostatních. Souhrnně lze říci, že sem byly počítány všechny zmínky, které se týkaly narušování bezpečnosti obecně, a to i demonstrace nebo vandalismus.

- **ideologie:** Zmínky o nebezpečnosti myšlenek, které jsou charakteristické pro neonacistickou ideologii, tj. hlavně rasismus, xenofobie, nacionalismus, netolerance, neúcta k lidským právům a odpor k demokracii. Patřily sem i odpovědi, které říkaly, že jde o nebezpečnou ideologii obecně.

- **kult Třetí říše:** Odpovědi, ve kterých bylo za nebezpečí považováno uctívání nacistického Německa, Hitlera, hajlování, používání nacistických symbolů atd.

- **politika:** Sem byly řazeny zmínky o aktivitách, které mají v nějakém smyslu politický charakter. Jednalo se jednak o propagaci ultrapravicových hnutí, snahu získat moc a negativní vliv na společnost, jednak o získávání popularity, počtu sympatizantů nebo lidí, kteří neonacismus akceptují.

- **fanatismus:** Do této kategorie byly zařazeny odpovědi, v nichž byla uváděna nevyzpytatelnost, fanatická odhodlanost hnutí a absence zábrán. Dále sem patřily

---

⁴¹ ČLOVĚK V TÍSNI, *Závěrečná zpráva o kampani NEOnácek: chcete ho? a projektu Dovedu to pochopit?*, 2008. [cit. 14. dubna 2009]. Dostupný na WWW: http://www.chceteho.cz/content/wp-content/dovedu_to_pochopit_zaverecna_zprava.pdf.

odpovědi týkající se extrémního charakteru ideologie a zaslepenosti a neinformovanosti jejích stoupců.

- **opakování historie:** Hrozba nového totalitního režimu, diktatury, nástup dalšího Hitlera, další genocida.

- **nic:** Nevím nebo žádná hrozba.

Protože v každé odpovědi byl většinou více než jeden námět, nelze říci, kolik procent odpovědí spadalo do jaké kategorie, proto se u každé kategorie uvádí, jak často byla v odpovědích uvedena. Údaje v tabulce byly vyhodnocovány následujícím způsobem tj., čím blíže se údaj blíží číslu 1, tím častěji byla kategorie v odpovědích obsažena.

	gymnázia	základní školy	SOS a SOU
ne-bezpečnost	1.00	1.00	0.50
ideologie	0.27	0.21	0.16
kult 3. říše	0.00	0.02	0.02
politika	0.49	0.07	0.13
fanatismus	0.27	0.02	0.05
opakování historie	0.15	0.13	0.08
nic	0.24	0.74	1.00

Tabulka 15: Tabulka četnosti odpovědí na otázku „V čem vidím z jejich strany největší hrozbu?“⁴²

Stejně jako v mém šetření i zde studenti nejčastěji uváděli jako odpověď problematiku bezpečnosti, v mém dotazníku formulovanou jako odpověď c) *Kvůli agresivitě projevu svých stoupců.* Na druhém místě volili nejčastěji odpovědi zohledňující ideologii či politiku, tedy odpovědi srovnatelné s mou odpovědí

a) *Ohrožuje základní demokratické hodnoty,* i v mém šetření druhou nejčastější odpovědí.

⁴² ČLOVĚK V TÍSNI, *Závěrečná zpráva o kampani NEOnáček: chcete ho? a projektu Dovedu to pochopit?*, 2008. [cit. 14. dubna 2009]. Dostupný na WWW: http://www.chceteho.cz/content/wp-content/dovedu_to_pochopit_zaverecna_zprava.pdf.

Setkal jsem se někdy ve vyučování s tématem neonacismu? (Otázka č. 7)

Odpovědi na tuto otázku byly v dotazníku Člověka v tísní téměř vyrovnané (z celkového počtu 619 odpovědí odpovědělo 315 respondentů kladně a 302 záporně), zatímco v mém dotazníku lehce převažovaly odpovědi záporné (z celkového počtu 183 odpovědí odpovědělo 73 respondentů kladně a 109 záporně).

	SOU	Gymnázia	ZŠ	celkem	%
ANO	77	87	151	315	50,89%
NE	92	63	147	302	48,79%
Nevím	2			2	0,32%
Celkem	171	150	298	619	100,00%

Tabulka 16: Tabulka četnosti odpovědí na otázku: „Setkal jsem se někdy ve vyučování s tématem neonacismu?“⁴³

3.3 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření

Na základě výsledků mého dotazníkového šetření se domnívám, že představa studentů (ve věku 18 až 19 let) o pravicovém extremismu není úplně ucelená a jejich povědomí o této problematice je spíše částečné. Většina studentů (tedy 78%) je schopno obecně tento termín definovat. V otázkách konkrétnějšího charakteru, například: „Co je cílem pravicového extremismu?“ si studenti správnou odpovědí už tolik jisti nejsou (správnou odpověď zvolilo 56% otázaných). V tomto případě platí toto zjištění pro gymnázia i střední odborné školy stejně. Největší hrozbu pravicového extremismu si studenti nejčastěji spojují s agresivitou projevu svých stoupenců. Ohrožení demokratických hodnot či nebezpečí ideologie pak studenti označovali až na druhém místě. Obě tyto zjištění prokázalo také dotazníkové šetření organizace Člověk v tísní. Tento fakt, dle mého názoru souvisí s tím, že právě agresivní projev sympatizantů krajní pravice je faktorem nejvíce zviditelňujícím tuto skupinu. A zadruhé fakt, že studenti si nejsou zcela jisti, co je cílem pravicového extremismu, souvisí s menší častostí uvádění odpovědí, že hrozbu pravicového extremismu vidí v ohrožení základních demokratických hodnot.

⁴³ ČLOVĚK V TÍSNÍ, *Závěrečná zpráva o kampani NEOnáček: chcete ho? a projektu Dovedu to pochopit?*, 2008. [cit. 14. dubna 2009]. Dostupný na WWW: http://www.chceteho.cz/content/wp-content/dovedu_to_pochopit_zaverecna_zprava.pdf.

Rovněž většina studentů považuje pravicový extremismus za nebezpečný (tedy 76%), což přibližně odpovídá procentu studentů, kteří byli schopni tento pojem správně definovat. Z čehož lze vyvodit, že pokud studenti alespoň v obecné rovině vědí co je pravicový extremismus, pak si také uvědomují jeho nebezpečí či hrozby. Zabrousíme-li do této problematiky ještě hlouběji a zeptáme-li se studentů, zda se domnívají, že je pravicový extremismus v ČR závažný problém, pak už pouze 57% respondentů odpovídalo kladně, což je o 20% méně než těch, kteří ho považují za nebezpečný. Čili i když si studenti uvědomují nebezpečí tohoto jevu, tak mu buď nepřičítají takovou váhu, anebo s aktuální situací nejsou zcela obeznámeni.

V mém šetření se studenti v 60% vyjádřili, že se těmito tématy ve škole spíše nezabývali a dokonce celých 17% uvedlo, že se těmito tématy nezabývali nikdy. V dotazníkovém šetření organizace Člověk v tísni byli však odpovědi studentů rovnoměrné. Závěr, že by se školy měli touto problematikou více zabývat, potvrzuje i 59% dotázaných studentů. Studenti také zařadili školní zařízení až na poslední místo, jako médium, které jim tyto informace nejčastěji zprostředkovává.

Závěr

Všechny vytyčené cíle mé bakalářské práce se podařilo splnit. V teoretické části jsem se zaměřila na vymezení základních pojmů jako extremismus a radikalismus a s nimi související teorií extremismu, politickým a pravicovým extremismem. Pro potřeby mé práce bylo klíčové zejména rozlišení pojmů extremismus a radikalismus. V teoretické části jsem se dále zabývala kořeny současného pravicového extremismu tedy fašismem a nacismem. Oběma těmto jevům jsem se věnovala z několika hledisek a to: jednak z hlediska historie, z hlediska samotné podstaty těchto ideologií a z hlediska politické praxe. I zde bylo zásadní jejich vzájemné rozlišení. V souvislosti s těmito dvěma ideologiemi jsem se dále věnovala jejich neo-formám tedy neofašismus a neonacismu. Ve druhé kapitole jsem se pak zaměřila na podmínky revitalizace krajně pravicové scény v Evropě a v České republice. V rámci Evropy jsem se soustředila na oblasti západní a střední Evropy a zvláště na Českou republiku. Kromě specifických podmínek revitalizace krajní pravice v České republice jsem tuto kapitolu věnovala i vybraným subjektům krajně pravicové scény. Konkrétně to byly: Národní strana, Národní odpor, Národní korporativismus a Dělnická strana. V souvislosti s Dělnickou stranou jsem také zmínila okolnosti návrhu vlády ČR na její zrušení.

Praktická část byla věnována dotazníkovému šetření na středních odborných školách a gymnáziích, jehož cílem bylo zjištění těchto dvou hypotéz: „*Jaká je úroveň povědomí studentů o pravicovém extremismu?*“ a „*Jakou roli hraje školství v informovanosti a osvětě studentů o tomto tématu?*“ Z onoho šetření vyplynulo, že dotázaní studenti měli spíše okrajové znalosti ohledně pojmu pravicový extremismus. I když většina studentů označila správnou odpověď na otázku *Co je pravicový extremismus?*, nebyli si už tolik jisti, *Co je vlastně cílem pravicového extremismus.* Co se týče druhé hypotézy, pak z mého šetření vyplývá, že školy se těmito tématy, jako pravicový extremismus, příliš nezabývají a že většina studentů by dokonce uvítala, aby se jimi školy zabývaly více. Tato zjištění se mi potvrdilo i v porovnání s jiným dotazníkovým šetřením, které provedla organizace Člověk v tísni.

Osobně se domnívám, že by školy, které po významnou část vývoje lidské osobnosti hrají roli vzdělávací ale i výchovnou, měli více intervenovat i v oblastech mimo běžné studijní osnovy, jako jsou témata běžného a veřejného života.

Seznam použité literatury

Literární zdroje

1. BARŠA, P. - STRMISKA, M. *Horror extrémní. K pojetí antisystémových stran a extremismu*. In: Politologický časopis. 1997, č. 1. s. 83-86. ISSN 1211-3247.
2. ČENĚK, D. *Národ, národnost, menšiny a rasismus*. 1. vyd. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1996. 96 s. ISBN 80-85241-94-3.
3. DANICS, Š. *Extremismus*. 1. vyd. Praha: Triton, 2003. 62 s. ISBN 80-7254-454-3.
4. DANICS, Š. *Extremismus hrozba demokracie*. 1, vyd. Praha: POLICE HISTORY, 2002. 128 s. ISBN 80-86477-07-X.
5. DOČEKALOVÁ, P. *Komparace krajní pravice v západní a východní Evropě*. In Němec, J., Šustková, M. III. Kongres českých politologů. 1. vyd. Praha, Olomouc: Česká společnost pro politické vědy, 2006, s. 261-275. ISBN 978-80-902176-0-7.
6. DUFKOVÁ, I. - ZLÁMAL, J. - UHL, P. *Police a sociální radikalismus; policie a multikulturní společnost*. 1. vyd. Praha: Střední policejní škola ministerstva vnitra, 2005. s. 4-83. ISBN 80-7013-441-0.
7. DVOŘÁKOVÁ, V. *Strany radikální pravice*, Politologická revue, červen 1997, č. 1. ISSN 1211-0353.
8. FIALA, P. – MAREŠ, M. *Programová analýza SPR-RSČ a KSČM z hlediska politického extremismu*. In FIALA, P. (ed.): *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 1998, s.95-104. ISBN 80-21017-98-8.
9. HEYWOOD, A. *Politologie*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 84-85. ISBN 80-86432-95-5.
10. CHARVÁT, J. *Současný politický extremismus a radikalismus*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. s. 183. ISBN 978-80-7367-098-6.
11. KLÍMA, M. *Pravicový extremismus a nestabilita na politické scéně západní Evropy*. Mezinárodní politika 1993, roč. XVII, č. 2, s. 4-5. ISSN 0543-7962.
12. LIPSTADTOVÁ, D. E. *Popírání holocaustu. Sílicí útok na pravdu a paměť*. Přel. J. aj Orgočí 1. vyd. Praha, Litomyšl: Paseka, 2001. 349 s. ISBN 80-7185-402-6.

13. MAREŠ, M. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. 1. vyd. Blansko: Barrister & Principal, 2003. 655 s. ISBN 80-86598-45-4.
14. MAREŠ, M. Teorie extremismu. In HLOUŠEK, V., KOPEČEK, L. *Demokracie. Teorie, modely osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 297-326. ISBN 80-210-3449-1.
15. MAREŠ, M. *Terorismus v ČR*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2005. 476 s. ISBN 80-903333-8-9.
16. MATOUŠEK, O. - KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence. Možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 340 s. ISBN 80-7178-771-X.
17. MILZA, P. *Evropa v černých košilích*. Přel. P. Starý. 1. vyd. Praha: Themis, 2005. 487 s. ISBN 80-7312-044-5.
18. O'SULLIVAN, N. *Fašismus*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2002, s. 219. ISBN 80-7325-001-2.
19. PAXTON, R. *Anatomie fašismu*. Přel. M. Machovec a V. Pokorná. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 2007. 382 s. ISBN 978-80-7106-811-2.
20. RATAJ, J. *Český nacionalismus a identita v konceptu současných krajně pravicových hnutí v České republice*. In FIALA, P. (ed.) *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. 303. s. ISBN 8021017988.
21. RATAJ, J. *Vize české nacionální politiky v soudobých konceptech krajní pravice v České republice*. In: III. Kongres českých politologů, Olomouc 8-10. 9. 2006. NĚMEC, J., ŠŮSTKOVÁ, M. (ed.). Praha – Olomouc: Česká společnost pro politické vědy, 2006, s. 170-191. ISBN 978-80-902176-0-7.
22. SARTORI, G. *Teória demokracie*. Přel. M. Oravcová a kol. 1. vyd. Bratislava: Archa, 1993. 512 s. ISBN 80-7115-049-5.
23. SHIRER, L. W. *Vznik a pád třetí říše: historie hitlerovského Německa*. Přel. O. Zwettler. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 2006. 251 s. ISBN 80-206-0804-4.
24. TEJCHMANOVÁ, L. *Projevy extremismus v České republice v evropském kontextu*. In PLECITÝ, V., DANICS, Š., PORADA, V. *Extremismus jeho kořeny, projevy a východiska řešení*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002, s. 217-229. ISBN 978-80-802174-0-7.

Elektronické zdroje

1. *Bezpečnostní informační služba ČR* [online]. [cit. 6. 10. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.bis.cz/cim-se-zabyvame.html>>
2. CAMUS, JEAN-YVES. The European Extreme Right and Religious Extremism. *CEPSR* [online]. 2007, č. 4 [cit. 11. února 2009]. Dostupný na WWW: <<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=317>>
3. *Člověk v tísní* [online]. 2008, [cit. 10.2 února 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.clovekvtisni.cz/index2.php?id=774>>
4. ČLOVĚK V TÍSNĚ, *Závěrečná zpráva o kampani NEOnáček: chcete ho? a projektu Dovedu to pochopit?*, 2008. [cit. 14. dubna 2009]. Dostupný na WWW: <http://www.chceteho.cz/content/wpcontent/dovedu_to_pochopit_zaverecna_zprava.pdf>.
5. *Dělnická strana*. Dostupné na WWW: <<http://www.delnickastrana.cz>>.
6. *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. 2008, cit. 8. února 2009. Dostupné na WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnost-a-prevence-bezpecnostni-hrozby.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>>.
7. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Informace o problematice extremismu na území České republiky v roce 2007* [online]. Praha 2008. [cit. 11. února 2009]. Dostupné na WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2008/extrem07.pdf>>
8. *Národní korporativismus*. Dostupné na WWW: <<http://www.antifa.cz>>.
9. *Národní odpor*. Dostupné na WWW: <http://www.odpor.org>.
10. *Národní strana*. Dostupné na WWW: <<http://www.narodni-strana.cz>>.
11. SMYČKOVÁ, L. *Bud' hvězdou, vyhláš válku režimu. Jako Dělnická strana*. Aktualně.cz [online]. [cit. 2008-11-13]. Dostupné na WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/domaci/spolecnost/clanek.phtml?id=629929>>.
12. STRMISKA, M. *Extrémismus, xenofobie, „organizovaná intolerance“*. *Středoevropské politické studie*. [online]. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2000, [cit. 8.12. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.iips.cz/seps.html>>.
13. *Vláda České republiky*. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz>>.

Seznam zkratk

- AFP - Arbeitsgemeinschaft für demokratische politik
- BIS – Bezpečnostní informační služba
- B & H – Blood and Honour
- ČR – Česká republika
- ČSFR – Česká a Slovenska federativní republika
- ČSSD – Česká strana sociálně demokratická
- DAP – Deutsche Arbeitpertei
- DS – Dělnická strana
- DVU - Deutsche Volkunion
- EU – Evropská unie
- EURONAT - Mezinárodní organizace nacionalistů
- FAV - Freiheitliche Akademikverbände
- FPÖ - Freiheitliche Partei Österreichs
- MIEP - Strana maďarské spravedlnosti a života
- např. – například
- NATO – Severoatlantická aliance
- NG – Národní garda
- NK – Národní korporativismus
- NO – Národní odpor
- NOP – Národní odpor Praha
- NPD – Nationaldemokratische Partei Deutschland
- NS – Národní strana
- NSDAP – Nationalsozialistische Deutsche Arbeitpertei
- ODS – Občanská demokratická strana
- REP – Die Republikaner
- SA – Sturmabteilung
- SS – Schutzstaffel
- tj. – to jest
- TV – Televize
- tzv. takzvaný
- USA – Spojené státy americké

Seznam příloh

- Vzor dotazníku.

Přílohy

Úroveň povědomí studentů o pravicovém extremismu

Cílem dotazníku je zjistit, jaká je úroveň povědomí studentů o pravicovém extremismu a jakou roli hraje školství v informovanosti a osvětě studentů o tomto tématu. Výsledky dotazníkového šetření budou použity pro mou diplomovou práci na téma „*Pravicový extremismus v ČR a Evropě*“.

1) Co je „pravicový extremismus“?:

- a) Liberální ideologie, která klade důraz na povinnosti a práva jednotlivce namísto sociálně orientovaného státu.
- b) Ideologie útočící na základní hodnoty demokratického státu. Charakteristická nacionální, rasovou a etnickou záští.
- c) Ideologie požadující upevnění demokratických hodnot zakotvených v Ústavě.
- d) Nevím.

2) Cílem pravicového extremismu je:

- a) terorismus.
- b) upevnění základních demokratických hodnot.
- c) zničení stávajícího politického systému.
- d) nevím.

3) Považujete ho za nebezpečný?

- a) Spíš ANO.
- b) Spíš NE.
- c) Rozhodně ANO.
- d) Rozhodně NE.

4) Domníváte se, že je pravicový extremismus v ČR závažným problémem?

- a) Spíš ANO.
- b) Spíš NE.
- c) Rozhodně ANO.

- d) Rozhodně NE.
- e) Nevím.

5) Pokud ANO tak proč?

- a) Ohrožuje základní demokratické hodnoty.
- b) Způsobuje ekonomickou nestabilitu.
- c) Kvůli agresivitě projevu svých stoupenců.
- d) Z jiného důvodu. (Uveďte z jakého):

6) Kde se s tímto pojmem setkáváte nejčastěji? (Očíslujte od 1 do 5 podle pořadí:

Nejčastěji = 1, Nejméně často = 5)

- a) Televize.
- b) Tisk.
- c) Internet.
- d) Škola.
- e) Jinde (uveďte kde):

7) Zabývali jste se tématy jako: *pravicový extremismus nebo radikalismus* někdy ve škole?

- a) Spíš ANO.
- b) Spíš NE.
- c) ANO, často.
- d) Ne, nikdy.

8) Pokud ANO, tak jakou formou?

- a) V rámci běžné výuky.
- b) Prostřednictvím příležitostných seminářů.
- c) Jinak (uveďte jak):

9) Domníváte se, že byste se těmito tématy měli ve škole více zabývat?

- a) Spíš ANO.
- b) Spíš NE.
- c) Rozhodně ANO.

d) Rozhodně NE.

e) Nevím.

Abstrakt

LEDEROVÁ, R. Pravicový extremismus v ČR a Evropě. : bakalářská práce. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2009. 56 s. Vedoucí bakalářské práce prof. PaedDr. G. Švejda, CSc.

Klíčová slova: extremismus, radikalismus, pravicový extremismus, ultrapravice

Práce pojednává o problematice pravicového extremismus. Práce je členěna do tří částí, přičemž první část je teoretická a je věnována úvodu do problematiky pravicového extremismu, objasnění klíčových pojmů a kořenům pravicového extremismus, nacismus a fašismu.

Druhá část se zabývá specifickými podmínkami revitalizace krajně pravicové scény a to z hlediska evropského a z pohledu České republiky. V rámci České republiky je pak věnována pozornost konkrétním krajně pravicovým subjektům.

Třetí část je část praktická, která shrnuje a vyhodnocuje data zjištěná dotazníkovým šetřením. Jejím cílem bylo zjistit, jaká je úroveň povědomí středoškolských studentů o této problematice a jakou roli hraje školství v informovanosti a osvětě studentů.

Abstract

LEDEROVÁ, R. *Right-wing Extremism in Europe and The Czech Republic. : Bachelor thesis.* České Budějovice: The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2009. 56 p. Supervisor: prof. PaedDr. G. Švejda, CSc.

Key words: extremism, radicalism, right-wing extremism

This thesis deals with the questions of right-wing extremism. Work is divided into three parts, where the first part is meant as theoretical and is pointed at the introduction into the problems of right-wing extremism, at explanation of key words and at the rise of right-wing extremism, Nazism and Fascism.

Second part focuses on the specific conditions of revitalization of the extreme right scene in Europe and the Czech Republic. A part of the chapter of Czech Republic is also addressed to particular subjects of the extreme right scene.

Third part of the thesis is constructed as practical which summarizes and evaluates the data gathered from the questionnaire research. The goal of the questionnaire research was to find out what is the level of high school students awareness about these issues and how important is the role of education in terms of foreknowledge and education.